

Pełniejsza
wiedza

Pełniejsze
życie

Postawy Polaków wobec oszczędzania

Raport z badania

Warszawa, październik 2011

Fundacja Kronenberga

 citi handlowy

Postawy Polaków wobec oszczędzania

raport z badania

cytowanie bez ograniczeń pod warunkiem podania źródła:

„Postawy Polaków wobec oszczędzania” raport Fundacji Kronenberga przy Citi Handlowy, TNS Pentor, październik 2011

Spis treści

I	Wstęp
II	Podsumowanie
III	Segmentacja
IV	Kontekst
V	Postawy wobec oszczędzania i inwestowania
VI	Zarządzanie pieniędzmi
VII	Skłonność do podejmowania ryzyka

Wstęp

- ❑ Poniższy raport prezentuje wyniki corocznego badania prowadzonego na potrzeby akcji **Tydzień dla Oszczędzania**, którą organizuje Fundacja Kronenberga przy Citi Handlowy
- ❑ **Tydzień dla Oszczędzania** to ogólnopolska, edukacyjna akcja społeczna, której celem jest promowanie idei oszczędzania oraz przekazywanie wiedzy z zakresu racjonalnego gospodarowania środkami finansowymi. Związana jest ona ze **Światowym Dniem Oszczędzania**, który społeczność międzynarodowa obchodzi 31 października. Jej premiera odbędzie się w Tygodniu dla Oszczędzania, który w 2011 roku przypada w dniach od 24-31 października

Na wstępie raportu zaprezentowane są dane, które pozwalają na dalej idące interpretacje wyników badania. Następnie w raporcie omówione są:

- ❑ postawy związane z oszczędzaniem i inwestowaniem
- ❑ zagadnienia obrazujące sposoby zarządzania pieniędzmi
- ❑ kwestie związane z poziomem tolerancji ryzyka przez Polaków

Dodatkowo, przeprowadzono **segmentację** Polaków, która jest prezentowana na początku raportu jako swego rodzaju podsumowanie wyników.

Badanie przeprowadzono w ramach **Omnibusa** – cyklicznego wielotematycznego badania prowadzonego przez TNS Pentor (opis na kolejnym slajdzie). Ze względu na specyfikę badania (kwestie dla niektórych drażliwe lub trudne) pytania zostały umieszczone w sposób nie kolidujący z innymi tematami.

Ze względu na powtarzalny charakter badania część **pytań** ma niezmienny kształt od 2008 roku. Inne podlegają modyfikacjom. Pojawiają się również nowe pytania, których zadaniem jest pogłębienie ważkich dla danego okresu badawczego kwestii.

Badanie było prowadzone w **terminie** 10 – 16 października a więc po wyborach parlamentarnych. Dzięki takiemu rozwiązaniu zminimalizowano wpływ tematów wyborczych na odpowiedzi respondentów. Należy jednak sobie zdać sprawę, że czas prowadzenia badania specyficzny ze względu na sytuację ekonomiczną (zawirowania giełdowe oraz sytuacja niektórych krajów, przykładowo Grecji). Wydarzenia te mogą mieć oczywisty wpływ na postawy Polaków.

Czym jest Omnibus

- ❑ PENTOR OMNIBUS to ilościowy wielotematyczny sondaż przeprowadzany na 1000-osobowej reprezentatywnej próbie mieszkańców kraju w wieku powyżej piętnastu lat. W badaniu stosuje się technikę wywiadów osobistych („twarzą w twarz”) wspomaganą komputerowo (CAPI). Wywiady realizowane są wieczorami w domach respondentów, podczas weekendu, kiedy szansa zastania respondentów jest największa.
- ❑ Do każdego sondażu losowanych jest 200 rejonów badawczych (adresów startowych). Źródłem adresów jest Rządowe Centrum Ewidencji Ludności Pesel dysponujące bazą adresową wszystkich mieszkańców kraju
- ❑ W każdym z wylosowanych rejonów badawczych przeprowadzanych jest po pięć wywiadów: pierwszy wywiad z respondentem wylosowanym z imienia i nazwiska, następne cztery – kolejno w co piątym odliczonym mieszkaniu/gospodarstwie domowym na przemian z mężczyzną i kobietą. Jeżeli w gospodarstwie domowym znajduje się więcej osób spełniających wymogi próby, wywiad realizowany jest z osobą, która jako ostatnia obchodziła urodziny. Odliczanie mieszkań odbywa się według specjalnej procedury tzw. metody lewej ręki, która precyzyjnie wyznacza kierunek poruszania się ankietera.
- ❑ Próba dobierana jest warstwowo. Algorytm losowania adresów (punktów startowych) uwzględnia podział administracyjny i urbanizacyjny kraju na województwa oraz typy miejscowości (wieś, miasta do 20 tys., 20-200 tys. i ponad 200 tys. mieszkańców). W celu uzyskania reprezentatywności danych otrzymane wyniki są poddawane procedurze ważenia. Algorytm ważenia oparty jest na danych GUS pochodzących z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności z I kwartału 2011 roku.
- ❑ W ramach badania zbierane są dodatkowo:
 - dane o respondencie (płeć, wiek, wykształcenie, stan cywilny, grupa zawodowa, status zawodowy, rola w gospodarstwie domowym, miejsce zamieszkania)
 - dane o głowie gospodarstwa domowego (płeć, wiek, wykształcenie, grupa zawodowa, status zawodowy)
 - dane o gospodarstwie domowym (liczba osób, wiek dzieci, dochód)

Podsumowanie

KONTEKST

- Polacy są pesymistyczni w ocenie obecnej sytuacji – przeważają negatywne oceny sytuacji ekonomicznej kraju, oceny kondycji finansowej gospodarstw domowych oraz oceny klimatu konsumenckiego. Naturalnie, można zadać pytanie czy wynika to z tendencji do narzekania czy też realnego oglądu sytuacji. Faktem natomiast jest, że taka sytuacja może nie sprzyjać rozmowie o oszczędzaniu.

POSTAWY POD LUPĄ

- Z jednej strony Polacy deklarują, że 'warto oszczędzać', z drugiej zaś mniejszy odsetek faktycznie oszczędza. Może to wynikać z ograniczeń budżetowych lub niewystarczających umiejętności w zakresie oszczędzania. Co warto zauważyć, ci, którzy oszczędzają nieregularnie dominują nad tymi, którzy oszczędzają regularnie. Świadczy to o postrzeganiu charakterze oszczędzania – niekoniecznie jest ono związane z czymś regularnym, planowym. Można również postawić hipotezę, że dla części społeczeństwa oznacza wyrzeczenia (rozdźwięk między deklaracjami a zachowaniami)
- Warto również zwrócić uwagę na postrzeganie pojęcia oszczędzanie i inwestowanie w świadomości badanych:
 - oszczędzanie ma zapewnić badanym odpowiedni poziom życia oraz pomóc im gromadzić majątek. Ma ono charakter doraźny
 - inwestowanie ma na celu gromadzenie majątku oraz zapewnienie poczucia bezpieczeństwa w przyszłości. Inwestowanie jawi się jako coś odległego – niewielki odsetek Polaków inwestuje, główną barierą jest poczucie, że inwestowanie zależy w znacznym stopniu od czynników niezależnych od inwestora – szczęście, sytuacja gospodarcza

POLACY POD LUPĄ

- Wśród Polaków najliczniejsza (48%) grupa osób racjonalnie podchodzących do kwestii gospodarowania pieniędzmi ('rozsądni'). Jest to segment osób lepiej sytuowanych, mogących poszczycić się pewnym życiowym dorobkiem. Nie stanowi on grupy docelowej dla akcji edukacyjnych polegających na pracy u podstaw i uświadamianiu istotności oszczędzania. Należy im natomiast dostarczać wiedzy o różnego rodzaju instrumentach finansowych – ich zaletach i ograniczeniach
- Niepokoić może liczebność (32%) segmentu 'od pierwszego do pierwszego'. Jest to segment osób starszych o relatywnie niskim statusie deklarujących, że warto oszczędzać, ale nie robiących tego. Relatywnie częściej niż inne segmenty nie ufają nikomu w kwestiach oszczędzania lub inwestowania. Jest to grupa docelowa dla akcji informujących o różnych mechanizmach oszczędzania i planowania wydatków
- Warto również przyrzeć się segmentowi beztroskich. Co prawda, jest on relatywnie mało liczny (14%), ale są to ludzie młodzi, którzy dopiero wchodzą w dorosłe życie. Żeby uniknąć sytuacji „czego Jaś się nie nauczył, tego Jan nie będzie umiał” warto uświadamiać im wartość oszczędzania oraz pokazywać jakie mechanizmy można wykorzystywać na różnych etapach życia

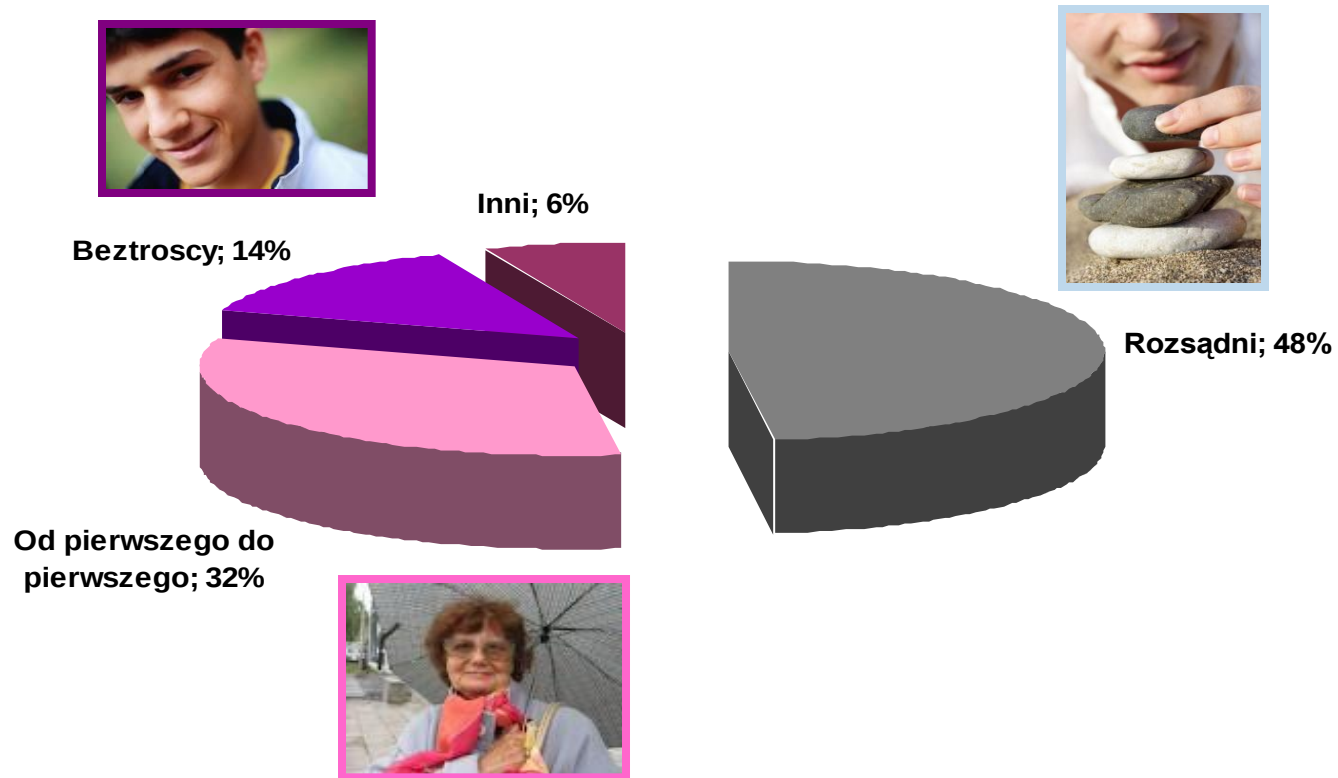
Segmentacja

i

Segmentacja to analiza umożliwiająca wyróżnienie jednorodnych pod kątem pewnych cech grup. Była ona prowadzona na podstawie analizy klas latentnych. Klasy latentne są to bezpośrednio nieobserwowalne/ukryte podgrupy lub segmenty. Przypadki zaliczane do tej samej klasy są **homogeniczne** ze względu na określone kryteria, natomiast przypadki należące do innych klas latentnych znacząco różnią się między sobą pod tym względem. Możliwe jest wprowadzanie do modelu zmiennych na różnych skalach.

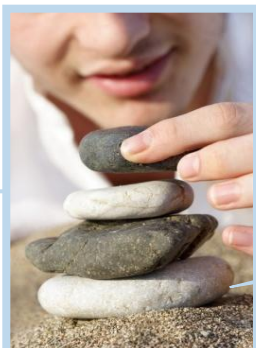
- Segmentacja była prowadzona na podstawie **następujących pytań**:
 1. horyzont czasowy planowania własnych wydatków (*Z jakim wyprzedzeniem zwykle planuje Pan(i) swoje większe wydatki, czyli wydatki związane ze świętami, urodzinami, imprezami okolicznościowymi?*)
 2. zakres kontroli swoich wydatków (*Proszę powiedzieć, które z poniższych stwierdzeń opisujących zwyczaje związane z kontrolowaniem wydatków najlepiej Pana(ią) opisuje*)
 3. oszczędzanie faktycznie (*Są ludzie, którzy wszystkie swoje dochody wydają na bieżące potrzeby, ale i są tacy, którzy zawsze odkładają oszczędności. A jak Pan(i) określił(a)by sposób gospodarowania swoimi pieniędzmi*)
 4. postrzeganie wartości oszczędzania (*Proszę powiedzieć, które stwierdzenie lepiej opisuje Pana(i) podejście do oszczędzania. Czy...*)
 5. podejście do zarządzania pieniędzmi (*Które z określeń najbardziej do Pana(i) pasuje?*)
 6. skłonność do ryzyka (*Założmy, że może Pan(i) wygrać nagrodę. Co by Pan(i) wolał(a)?*)
- Na podstawie analiz segmentacyjnych **wyróżniono 3 segmenty** (opisane na kolejnych slajdach). Z segmentacji wyłączono 56 respondentów, którzy nie zakwalifikowali się do wyróżnionych segmentów

Segmentacja

ROZSĄDNI – umiar przede wszystkim

CO ICH WYRÓŻNIA?

48%

SEGMENT POD LUPĄ

- **Przybliżenie segmentu:** segment ludzi o statusie wyższym niż pozostałe segmenty. Charakteryzuje ich racjonalne podejście do kwestii finansowych. Dbają nie tylko o bezpieczeństwo bieżące, ale i o bezpieczeństwo w przyszłości. Czasami pozwalają sobie na drobne szaleństwa
- **Przybliżenie postawy:** *Oszczędzam i czasami inwestuję. Dzięki temu mogę czasami pozwolić sobie na drobne szaleństwa a nadal czuję się bezpiecznie*

- **Zarządzanie pieniędzmi:** charakteryzuje ich rozsądne, choć nie rygorystyczne, podejście do zarządzania wydatkami. Część segmentu planuje swoje wydatki (67%) z przynajmniej miesięcznym wyprzedzeniem. Trzy czwarte deklaruje, że kontroluje większe i największe wydatki. Sami siebie głównie określają jako osoby niekiedy ulegające impulsowi, ale głównie planujące wydatki (66%)
- **Oszczędzanie:** sfera deklaratywna idzie u nich w parze z zachowaniami faktycznymi. Większość z nich uważa, że warto oszczędzać (82%) i faktycznie w większości oszczędzają choćby regularnie (90%).
- **Podejście do ryzyka:** umiarkowana awersja do ryzyka (częściej niż inne segmenty wolą mniejsze pieniądze, ale w miarę pewne)

INNE WYRÓŻNIKI

- Częściej niż inne segmenty wierzą, że powodzenie w oszczędzaniu/inwestowaniu zależy od ich własnych decyzji (34%)
- W kwestiach związanych z oszczędzaniem i inwestowaniem częściej niż inni zawierzyliby pracownikowi banku (20%)
- Cele oszczędzania: zakup rzeczy do domu (39%), wakacje (31%)
- Ponad jedna trzecia (37%) zastanawia się nad oszczędzaniem na emeryturę, 20% oszczędza faktycznie
- Segment, który najczęściej deklaruje, że inwestuje (17%). Główne cele to gromadzenie majątku (40%) i zabezpieczenie swojej przyszłości na emeryturze (33%)
- Jedna piąta ma zaciągnięte kredyty gotówkowe / ratalne / konsumpcyjne

KIM SĄ?

- Równowaga, jeżeli chodzi o ilość kobiet i mężczyzn (52%% versus 48%)
- Relatywnie częściej wiek 31 – 40 lat (32%)
- Dobrze wykształceni (wykształcenie średnie – 38%; wyższe - 26%)
- Głównie pracują zawodowo na pełny etat (50%)
- Segment najzamożniejszy – jedna trzecia (34%) ma dochody w gospodarstwie domowym powyżej 4 000 PLN)

odsetek w całej populacji n=1001

OD PIERWSZEGO DO PIERWSZEGO – brak możliwości

CO ICH WYRÓŻNIA?

32%

- **Zarządzanie pieniędzmi:** deklarują, że kontrolują swoje wydatki, nawet te najdrobniejsze (79%), choć nie wyróżniają się, jeżeli chodzi o ich planowanie. Na poziomie deklaratywnym postrzegają się jako osoby nie ulegające impulsom oraz zachciankom zakupowym (74%)
- **Oszczędzanie:** większość (91%) wszystko przeznacza na bieżące wydatki, ale jednocześnie ponad połowa (60%) deklaruje, że warto oszczędzać. Taka postawa może być efektem niskiego statusu majątkowego oraz silnej potrzeby budowania bezpieczeństwa
- **Podejście do ryzyka:** najsilniejsza awersja do ryzyka wśród wyróżnionych segmentów – 88% woli niższą kwotę, ale pewną

SEGMENT POD LUPĄ

- **Przybliżenie segmentu:** segment głównie osób starszych o niskim statusie. Najprawdopodobniej mają poczucie, że na co dzień rezygnują z realizacji wielu potrzeb. Dlatego oszczędzanie kojarzy im się z dalszymi wyrzeczeniami i nie odkładają pieniędzy. Przypuszczalnie, główna wartość oszczędzania jest związana z ochroną przed ryzykami bieżącymi (choroba, konieczność naprawy lub wymiany sprzętu). Nie mają rozwiniętej potrzeby bezpieczeństwa w przyszłości głównie ze względu na fazę cyklu życia
- **Przybliżenie postawy:** *Muszę oglądać każdy pieniądź i nie stać mnie na oszczędzanie*

odsetek w całej populacji n=1001

INNE WYRÓŻNIKI

- Częściej niż inne segmenty wierzą, że powodzenie w oszczędzaniu/inwestowaniu zależy od szczęścia (21%). 41% nie ufa nikomu w kwestiach związanych z oszczędzaniem lub inwestowaniem
- Częściej niż inne segmenty uważają, że najbezpieczniejszym sposobem oszczędzania jest trzymanie gotówki w domu (10%)
- Większość (91%) nie inwestuje
- Prawie jedna piąta (22%) ma zaciągnięte kredyty gotówkowe / ratalne / konsumpcyjne

KIM SĄ?

- Relatywnie częściej kobiety (61%)
- Głównie w wieku powyżej 60 lat (42%)
- Ponad połowa (57%) ma wykształcenie poniżej średniego
- Połowa przedstawicieli segmentów to emeryci i renciści. W przypadku osób pracujących relatywnie częściej pojawiają się robotnicy wykwalifikowani
- Segment niezamożny – 40% pochodzi z gospodarstw domowych o dochodzie poniżej 2 000 PLN

BEZTROSCY – brak potrzeby

CO ICH WYRÓŻNIA?

- **Zarządzanie pieniędzmi:** większość nie planuje wydatków (77%) ani ich nie kontroluje (75%). W porównaniu do innych segmentów przedstawiciele tej grupy relatywnie częściej opisują siebie jako osoby rozrzutne (39%)
- **Oszczędzanie:** charakteryzuje ich konsumpcyjny styl życia. Większość (85%) wszystko przeznacza na bieżące wydatki. Jednocześnie częściej niż inne segmenty (40%) uważają, że oszczędzanie nie ma sensu
- **Podejście do ryzyka:** najniższa awersja do ryzyka wśród wyróżnionych segmentów – 15% woli najwyższą kwotę, ale niepewną (odpowiedź wskazywana częściej niż przez rozsądnych i od pierwszego do pierwszego)

14%

SEGMENT POD LUPĄ

- **Przybliżenie segmentu:** segment głównie młodych ludzi, najprawdopodobniej mieszkających jeszcze z rodzicami. Pieniądze, które posiadają, przeznaczają na bieżącą konsumpcję. Nie mają rozbudowanej potrzeby bezpieczeństwa. W ich przypadku wyzwanie może być związane z tym, czy postawa beztroski nie będzie się utrwałać.
- **Przybliżenie postawy:** *Na razie się bawię. O swoje pieniądze zadbam później.*

INNE WYRÓŻNIKI

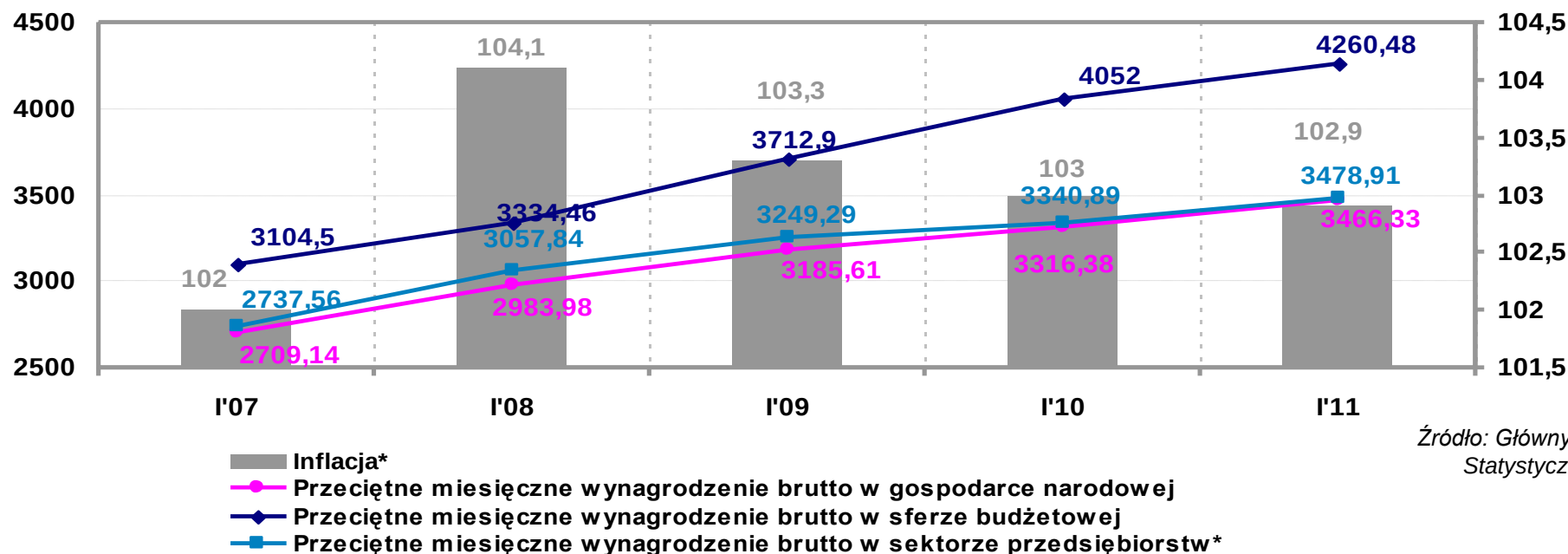
- W kwestiach związanych z oszczędzaniem i inwestowaniem częściej niż inne segmenty ufają rodzinie/znajomym (35%)
- W przypadku konieczności ograniczenia wydatków częściej niż inni zrezygnowaliby z telewizji kablowej (13%)
- Ponad połowa (59%) nie zastanawia się nad swoją emeryturą, większość (90%) nie oszczędza na nią
- Większość (92%) nie inwestuje
- Ponad co dziesiąty (13% - najwyższy odsetek wśród segmentów) ma aktualnie problemy ze spłatą kredytów

KIM SĄ?

- Zarówno kobiety jak i mężczyźni (odpowiednio 41% i 59%)
- Głównie w wieku 15 – 25 lat (40%)
- Uczą się (28%) lub pracują (32%)
- Umiarkowane dochody

odsetek w całej populacji n=1001

Kontekst - wynagrodzenie

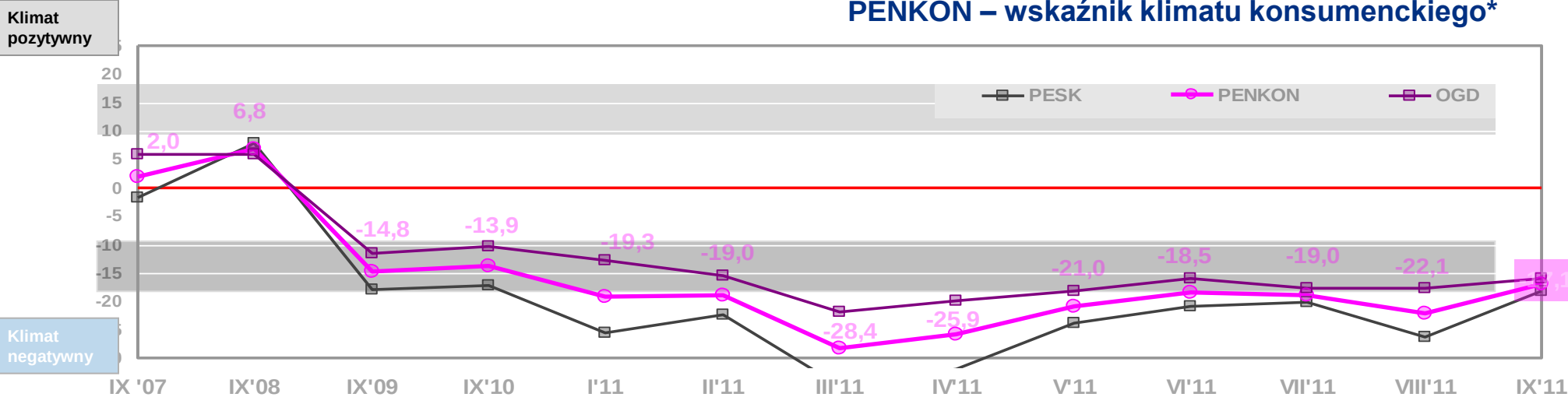
*Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw przedstawia dane dla podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Inflacja – wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych w stosunku do analogicznego okresu w roku poprzednim

- Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej wyniosło około 3,5 tys. zł dla pierwszego kwartału 2011 roku. W ostatnich latach można zauważyć trend rosnący tego wskaźnika, jednak jednocześnie rośnie też wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych, chociaż dynamika tego zjawiska jest coraz mniejsza
- Najbardziej optymistycznie przedstawia się sytuacja dla pracowników sfery budżetowej, gdzie wzrosty są najwyższe, a przeciętne miesięczne wynagrodzenie wzrosło do 4260,68 zł

Kontekst - wskaźniki nastroju ekonomicznego

PENKON – wskaźnik klimatu konsumenckiego*

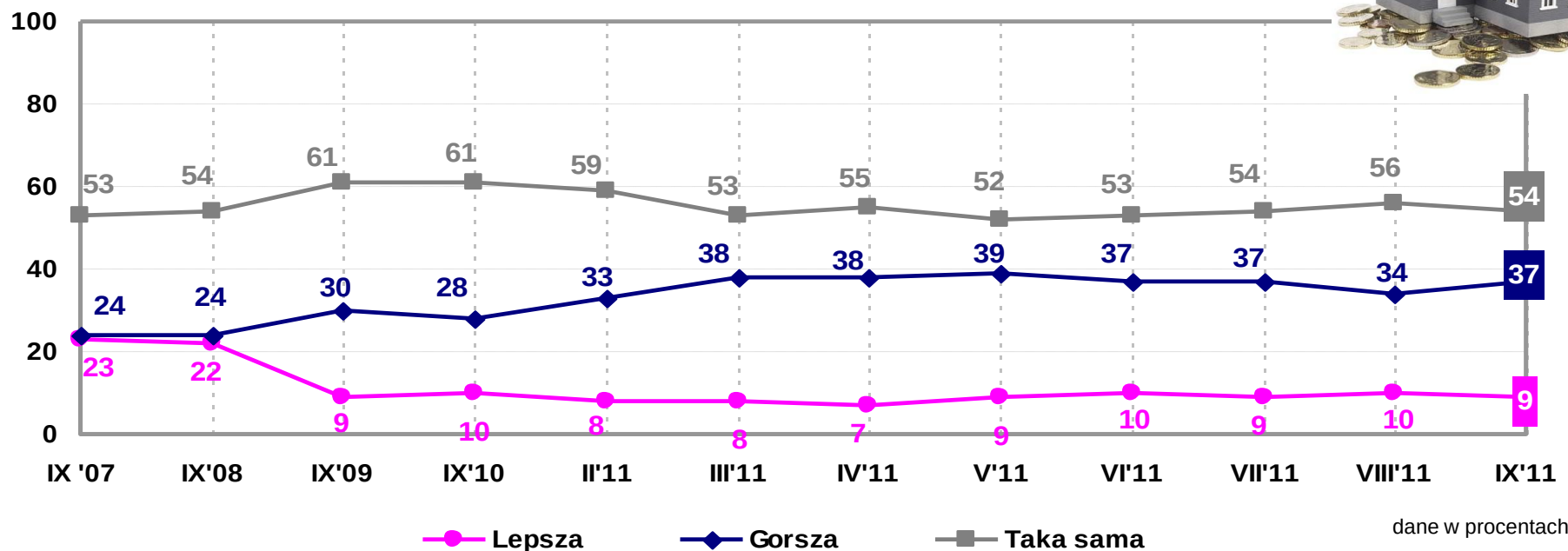
*Wskaźnik ten jest uśrednioną wartością indeksu percepcji sytuacji ekonomicznej kraju (PESK) oraz indeksu oceny kondycji finansowej gospodarstwa (OGD). Może przyjmować wartość od -100 do +100. **Wskaźnik odnosi się do ogólnego nastroju ekonomicznego konsumentów** wynikającego z percepcji ekonomicznej sytuacji kraju oraz kondycji finansowej gospodarstw. **Im wyższa (dodatnia) jest wartość wskaźnika tym bardziej pozytywny, optymistyczny jest klimat konsumencki.**

- ❑ Wskaźnik oceny sytuacji ekonomicznej kraju (PESK) we wrześniu wyniósł -18,2 pkt. Oznacza to, że wypowiedzi pesymistyczne o taki właśnie odsetek przewyższają wypowiedzi optymistyczne. W porównaniu z miesiącem ubiegłym wartość jego wzrosła o 8,2 pkt. proc..
- ❑ Wskaźnik oceny kondycji finansowej gospodarstw domowych (OGD) w tym miesiącu wyniósł -15,9 pkt. Oznacza to, że w wypowiedziach na temat kondycji finansowej gospodarstw domowych, oceny negatywne przewyższają pozytywne. W porównaniu z sierpnem ocena sytuacji gospodarstwa domowego wzrosła o 1,9pkt. proc.
- ❑ Wskaźnik klimatu konsumenckiego (Penkon) w tym miesiącu wyniósł -17,1 pkt. Oznacza to, że wypowiedzi pesymistyczne o taki właśnie odsetek przewyższają wypowiedzi optymistyczne. W porównaniu z miesiącem ubiegłym wartość jego wzrosła o 5 pkt. proc.

Kontekst - Ocena kondycji finansowej gospodarstwa domowego oraz obecnej sytuacji w porównaniu do sytuacji sprzed roku

Czy obecna sytuacja finansowa Pana(i) gospodarstwa domowego, w porównaniu do sytuacji sprzed roku jest lepsza, gorsza, czy też taka sama?

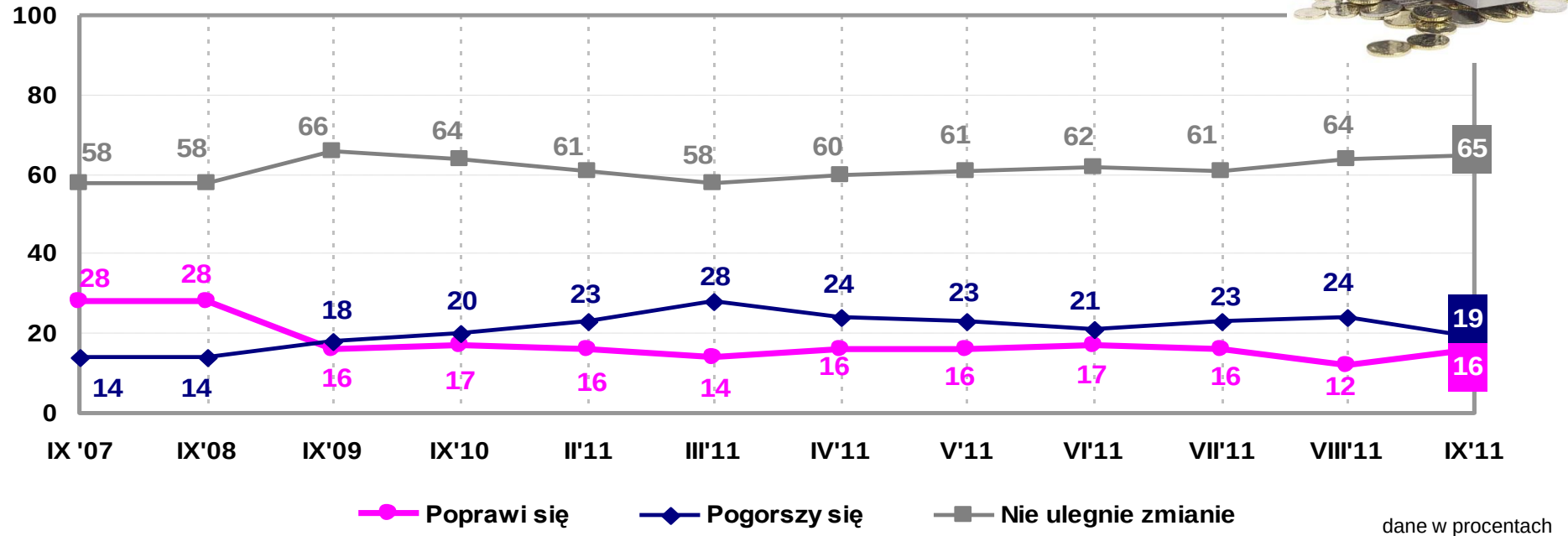

- Oceniając obecną sytuację finansową własnego gospodarstwa domowego 37% ankietowanych określa ją jako gorszą niż rok temu, a 9% badanych jako lepszą. W tym miesiącu przewaga ocen negatywnych nad pozytywnymi zwiększyła się z 24 do 28pkt. proc..

Kontekst - ocena kondycji finansowej gospodarstwa domowego i oczekiwania na przyszłość

A za rok sytuacja finansowa Pana(i) gospodarstwa domowego...?

- Poprawy stanu domowych finansów w ciągu najbliższych 12 miesięcy spodziewa się 16 proc. ankietowanych – o 4 punkty procentowe więcej niż w miesiącu ubiegłym. Co czwarty badany oczekuje natomiast pogorszenia stanu budżetu domowego. 65% badanych nie przewiduje jej zmiany.

Oszczędzanie i inwestowanie - podsumowanie

OSZCZĘDZANIE DEKLARATYWNIE

- Polacy w obliczu niekorzystnych wydarzeń gospodarczych (spowolnienie gospodarcze w 2008, kryzys grecki, obecne wahania na giełdzie) częściej deklarują, że **warto oszczędzać** (67% vs 58% w 2010). Poza tym podobnie jak w poprzednim roku mniej niż jedna trzecia (2010-30%; 2011-29%) określa polskie społeczeństwo jako **rozrzutne**.

OSZCZĘDZANIE FAKTYCZNIE

- Deklaracje nie idą w parze z zachowaniami. Ponad połowa Polaków (52%) swoje dochody przeznacza na bieżące potrzeby. **Oszczędza** 44%, z czego 7% regularnie.
- Polacy oszczędzając najczęściej myślą o celach **średnioterminowych** zakup sprzętu do mieszkania lub kupno samochodu (35%). Ponadto dążą również do odłożenia sobie środków na wakacje (28%) i drobne przyjemności (22%). Wymienione cele są ściśle związane z horyzontem czasowym, jaki zakładają – 49% oszczędza do 1 roku. Znaczącą grupę stanowią Ci, którzy nie mają sprecyzowanego celu -22%, co może utrudniać im sam proces odkładania.
- Poziom faktycznego oszczędzania i cele oszczędzania jakie mają Polacy wynikać mogą ze **źródeł informacji** jakie preferują. W związku z szumem medialnym wokół kryzysu i niesprzyjającej sytuacji gospodarczej na świecie najczęściej ufają swojej własnej intuicji, natomiast coraz rzadziej korzysta z mediów masowych – reklama w TV, prasie i Internecie.
- Bezpieczne sposoby oszczędzania** to w opinii Polaków głównie podstawowe instrumenty finansowe (konto osobiste – 17%, lokata terminowa – 12%).

Fundacja Kronenberga

citi handlowy

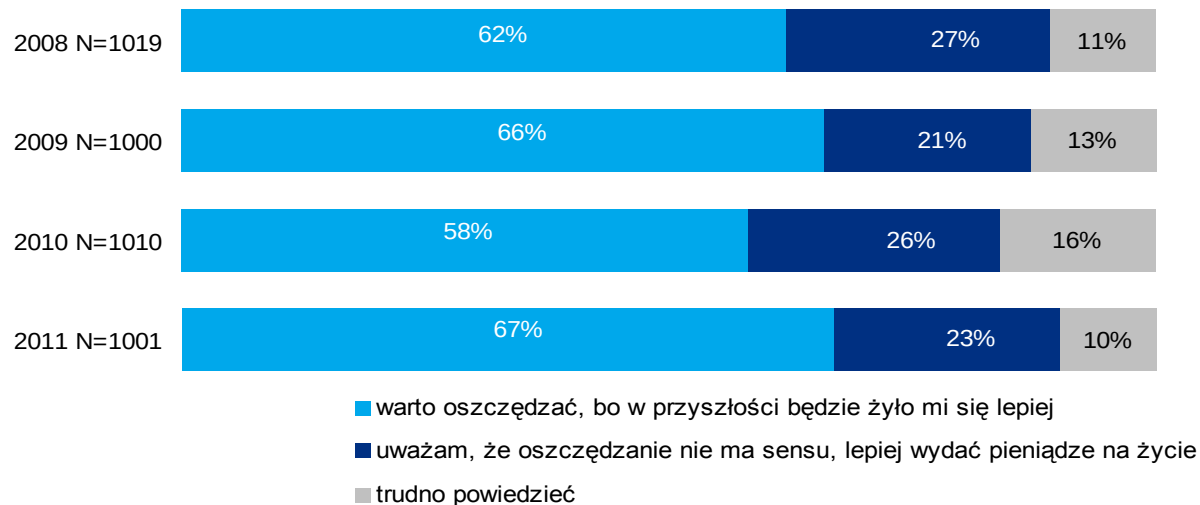
Oszczędzanie deklaratywnie

Proszę powiedzieć, które stwierdzenie lepiej opisuje Pana(i) podejście do oszczędzania. Czy...

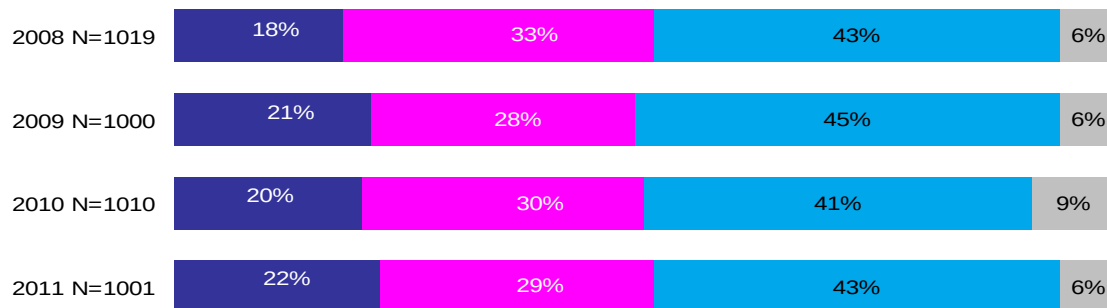
W porównaniu do 2010 roku nastąpił **wzrost odsetka osób uważających, że warto oszczędzać** (z 66% do 67%). Poziom ten jest zbliżony do wartości z 2009 roku, więc okresu, kiedy również było „głośno” o kryzysie gospodarczym. Nieco więcej osób uważa, że Polacy są **oszczędni** (22% vs 20%) lub umiarkowanie wydają pieniądze (43% vs 41%). Podobnie jak w poprzednich latach ze stwierdzeniem, że warto oszczędzać relatywnie częściej zgadzają się:

- osoby lepiej wykształcone (średnie i wyższe wykształcenie)
- przedstawiciele gospodarstw domowych o wyższych dochodach (powyżej 4000 PLN)

Ogólnie rzecz biorąc, czy Pana(i) zdaniem Polacy są ...

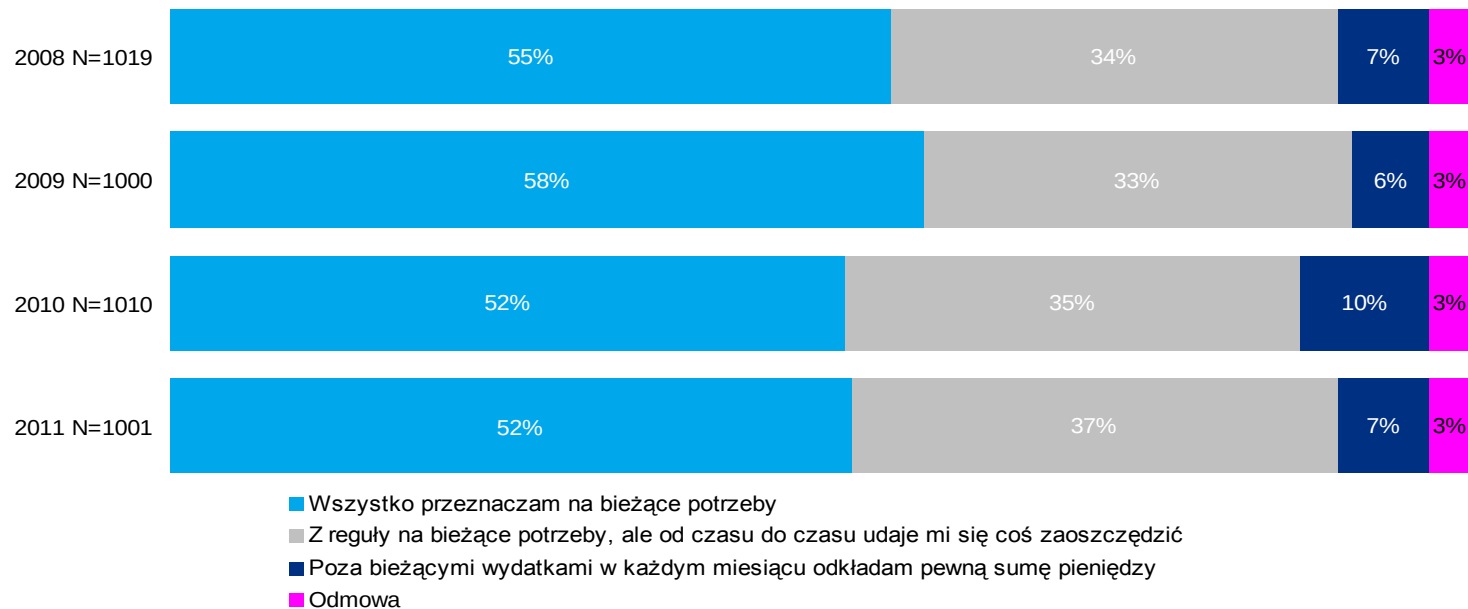
- oszczędni
- rozzutni
- ani oszczędni, ani rozzutni - umiarkowanie wydają pieniądze
- trudno powiedzieć

Oszczędzanie faktycznie

Są ludzie, którzy wszystkie swoje dochody wydają na bieżące potrzeby, ale i są tacy, którzy zawsze odkładają oszczędności. A jak Pan(i) określił(a) by sposób gospodarowania swoimi pieniędzmi.

baza: wszyscy badani

Podobnie jak w 2010 ponad połowa Polaków (52%) deklaruje, że **przeznacza wszystko na bieżące potrzeby**. Jednocześnie spadł odsetek osób oszczędzających regularnie (z 10% do 7%), natomiast nieco wzrósł odsetek osób oszczędzających okazjonalnie (z 35% do 37%).

Relatywnie częściej wszystko na własne potrzeby przeznaczają osoby:

- młode będące jeszcze na dorobku (do 25 roku życia) lub starsze (powyżej 60 roku życia)
- gorzej wykształcone (wykształcenie podstawowe lub zasadnicze)
- o dochodach w gospodarstwie domowym do 4000 PLN i niskich dochodach osobistych (do 1500 PLN netto)
- posiadające aktualnie problemy ze spłatą zobowiązań finansowych

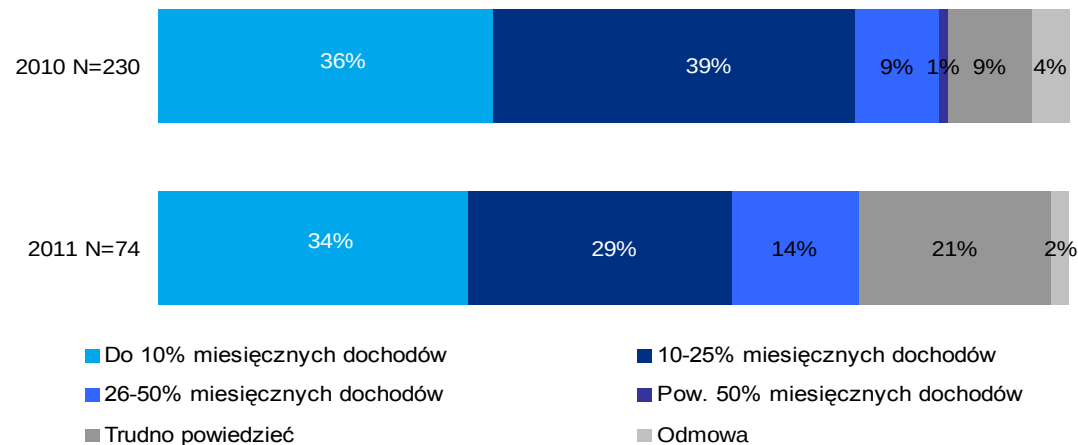
Reasumując można powiedzieć, że znaczna część Polaków na poziomie deklaracyjnym dostrzega wartość oszczędzania. Nie jest to równoznaczne natomiast z ich możliwościami czy też umiejętnościami i nieco mniejsza grupa faktycznie oszczędza.

Oszczędzanie pod lupą

Jaką część swoich dochodów zazwyczaj odkłada Pan(i) każdego miesiąca:

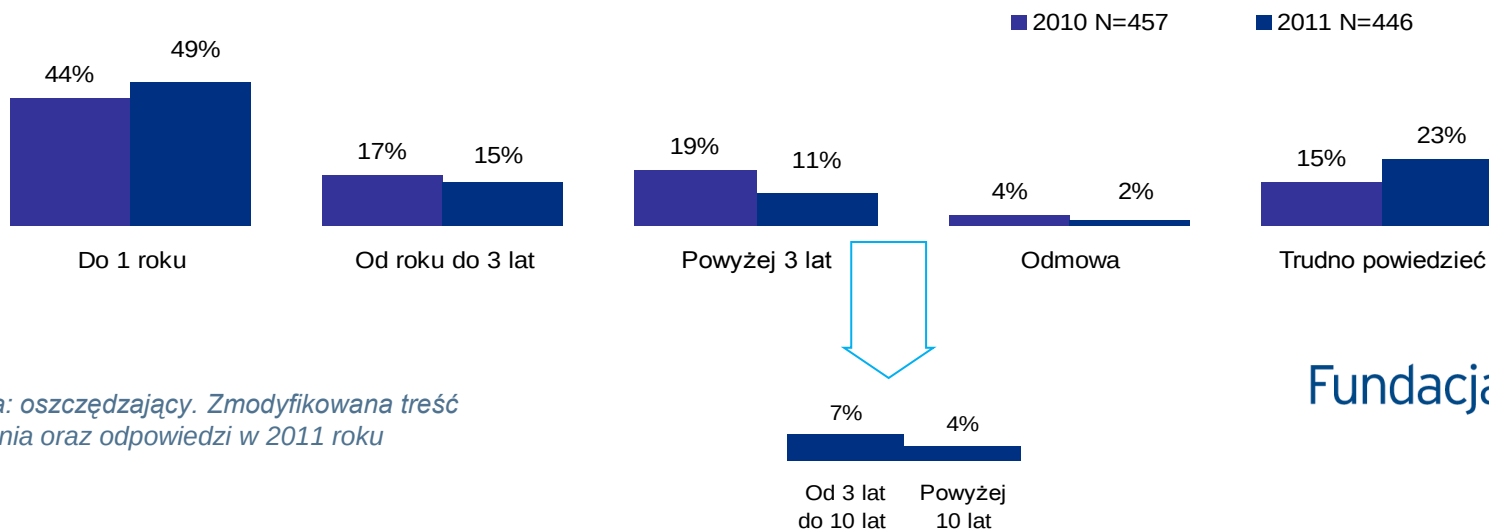
Ponad połowa Polaków **oszczędza do 25% swoich dochodów** (59%). Oszczędzanie dla znacznej części Polaków wiąże się z **perspektywą okresu** do 3 lat (64%), jedynie nieliczni myślą o nim w perspektywie długookresowej (powyżej 3 lat). W przypadku tych dwóch pytań warto zwrócić uwagę na znaczny **odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć”** (około jednej piątej badanych). Świadczy to o tym, że oszczędzanie nie ma charakteru planowego - osoby wskazujące tę odpowiedź najprawdopodobniej nie odkładają pieniędzy zgodnie z przyjętymi wcześniej założeniami.

baza: oszczędzający regularnie. Zmodyfikowana treść pytania w 2011 roku

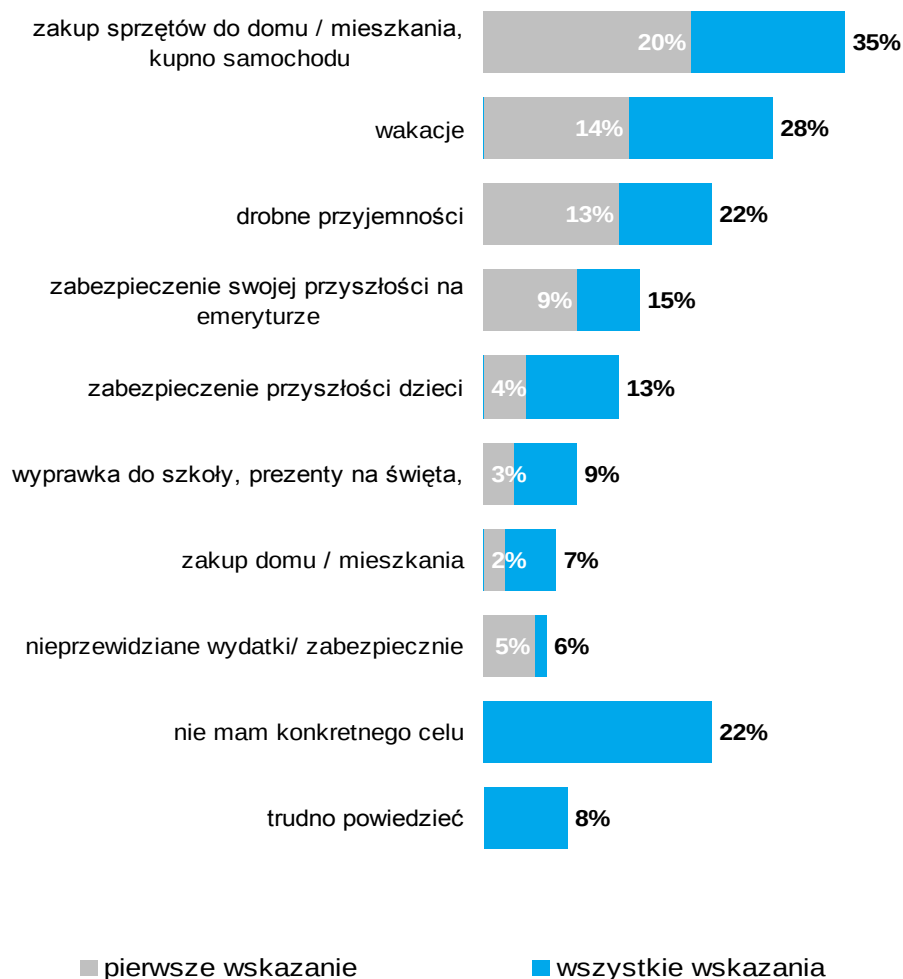
Kiedy Pan(i) odkłada swoje oszczędności, o jakim okresie czasu Pan(i) zazwyczaj myśli?

baza: oszczędzający. Zmodyfikowana treść pytania oraz odpowiedzi w 2011 roku

Cele oszczędzania

? Dlaczego Pan(i) oszczędza pieniądze?

Cele oszczędzania są głównie związane z wydatkami rozpatrywanymi w okresie **średnioterminowym** niż długoterminowym: zakup sprzętów do mieszkania / kupno samochodu (35%), finansowanie wakacji (28%), drobne przyjemności (22%).

Cele długoterminowe (zabezpieczenie przyszłości na emeryturze – 15%, zabezpieczenie przyszłości dzieci – 13%) czy wydatki nieprzewidywalne (6%) pojawiają się znacznie rzadziej.

Dla co piątego Polaka (22%) oszczędzanie **nie jest związane z konkretnym celem**.

Fakt ten potwierdza hipotezę o nieplanowym charakterze oszczędzania dla części osób. Brak konkretnego celu oszczędzania **częściej deklarują**: osoby powyżej 60 roku życia, nieco gorzej wykształcone, oszczędzające nieregularnie.

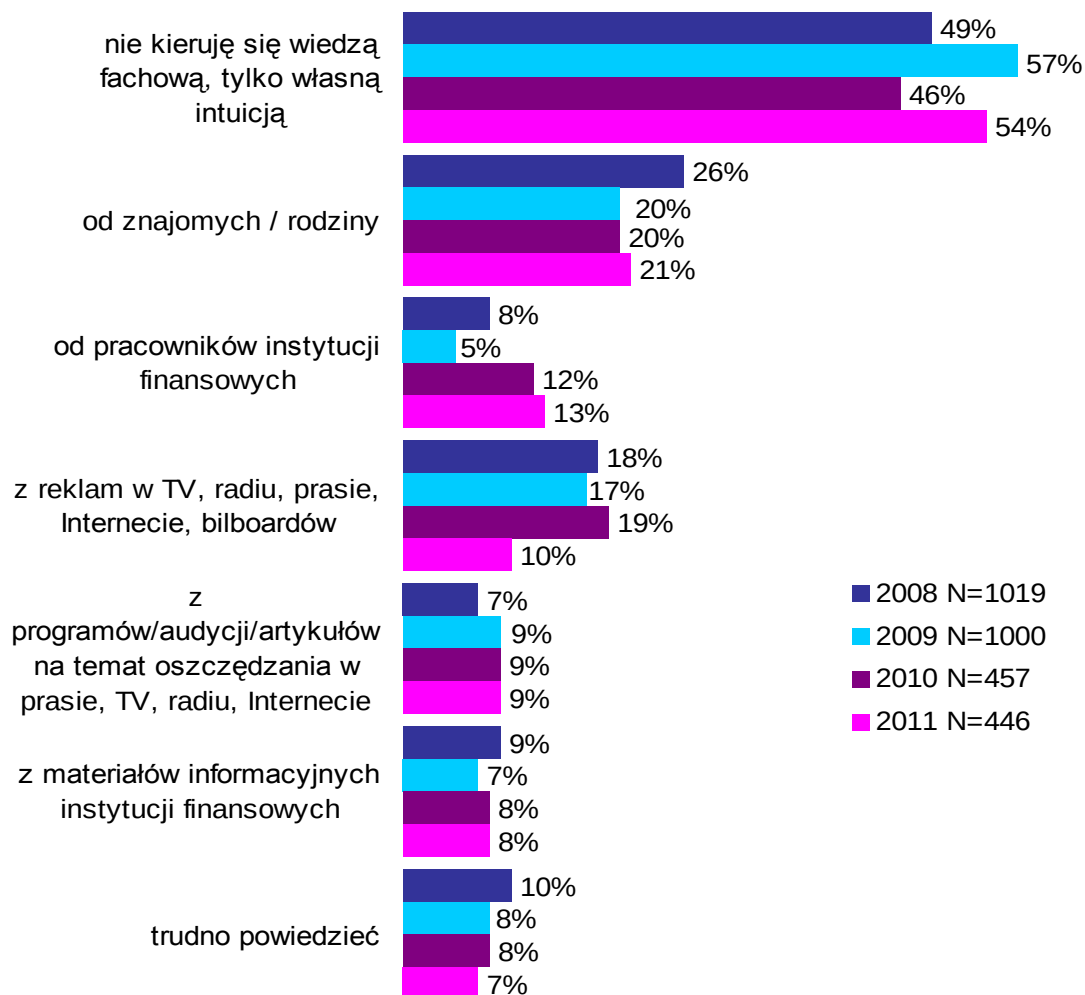
Fundacja Kronenberga

citi handlowy

Źródła informacji o oszczędzaniu

Skąd Pan(i) czerpie informacje jak oszczędzać? Proszę wymienić maksymalnie trzy źródła informacji, z których Pan(i) najczęściej korzysta?

W porównaniu do poprzedniego roku coraz więcej Polaków ufa głównie **własnej intuicji** (wzrost z 46% do 54%).
Ta wewnętrzsterowność może być efektem przekazów medialnych o kolejnej fali kryzysu. Maleje również zaufanie do reklam (spadek z 19% do 10%).
Podobnie jak w poprzednich pomiarach własną intuicją kierują się **częściej** osoby:

- powyżej 60 roku życia
- gorzej wykształcone
- z gospodarstw domowych o niższych dochodach

Co charakterystyczne, poleganie na własnej intuicji jest bardziej właściwe osobom oszczędzającym nieregularnie niż regularnie.

Fundacja Kronenberga

citi handlowy

Bezpieczne sposoby oszczędzania

? Który z poniższych sposobów oszczędzania jest według Pana(i) najbezpieczniejszy?

Jako bezpieczne sposoby oszczędzania Polacy wskazują zarówno **sposoby nie dające możliwości pomnażania zysku** (konto osobiste – 17%) jak i **obietujące możliwość zarobku**, ale wymagające zamrożenia pieniędzy na jakiś czas (lokata terminowa – 12% czy inwestowanie w ziemię – 11%). Konto osobiste jest **szczególnie atrakcyjne** dla osób oszczędzających. Może się to wiązać z faktem, że stosują one alternatywne sposoby oszczędzania / inwestowania a pieniądze na koncie pełnią jedynie funkcję doraźną. Siłą rzeczy, mniejszy odsetek Polaków niż w zeszłym roku jako bezpieczny sposób oszczędzania wskazuje **fundusze inwestycyjne** (4%). **Trzymanie gotówki** w domu jest wskazywane przez niemal co dziesiątego badanego (7%). Relatywnie częściej są to: osoby powyżej 60 roku życia, z wykształceniem podstawowym

Inwestowanie

Czy obecnie Pan(i) **inwestuje** swoje pieniądze?

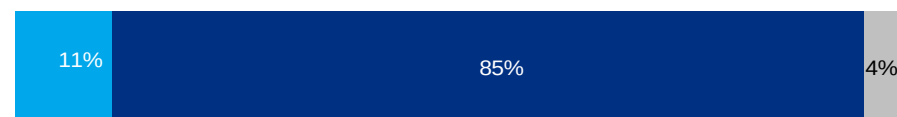
Co dziesiąty badany deklaruje, że **inwestuje** (11%; w 2010 roku 7%). Wzrost zainteresowania inwestowaniem również był widoczny w doniesieniach prasowych o większej liczbie rachunków maklerskich. Częściej inwestują mężczyźni w wieku 26 – 60 lat, lepiej wykształceni, pochodzący z gospodarstw domowych o wyższych dochodach.

Inwestycje są dokonywane głównie z myślą o **krótszej perspektywie czasowej** (dla jednej trzeciej to okres jednego roku). Prawdopodobnie, ma to związek z postrzeganiem inwestowania przez pryzmat konkretnych instrumentów finansowych. W świetle obecnych zawirowań na rynkach finansowych 'życie' tych instrumentów stało się krótsze i wymusza na inwestorach dużą elastyczność podejścia.

2010 N=1010

2011 N=1001

■ Tak

■ Nie

■ Odmowa

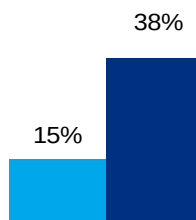
baza: wszyscy badani. Treść pytania uległa modyfikacji w 2011 roku

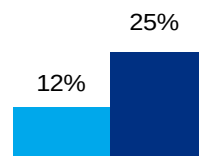
A jaki horyzont czasowy inwestowania Pan/Pani zakłada, kiedy Pan(i) inwestuje pieniądze?

■ 2010 N=69

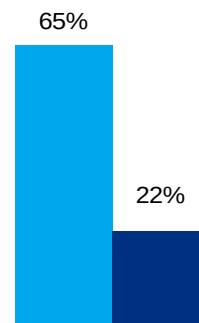
■ 2011 N=114

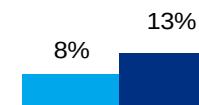
Do 1 roku

Od roku do 3 lat

powyżej 3 lat

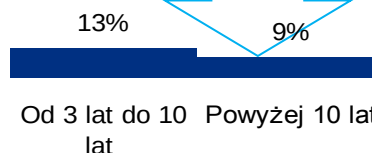

trudno powiedzieć

odmowa

baza: inwestujący. Zmodyfikowana treść pytania oraz odpowiedzi w 2011 roku

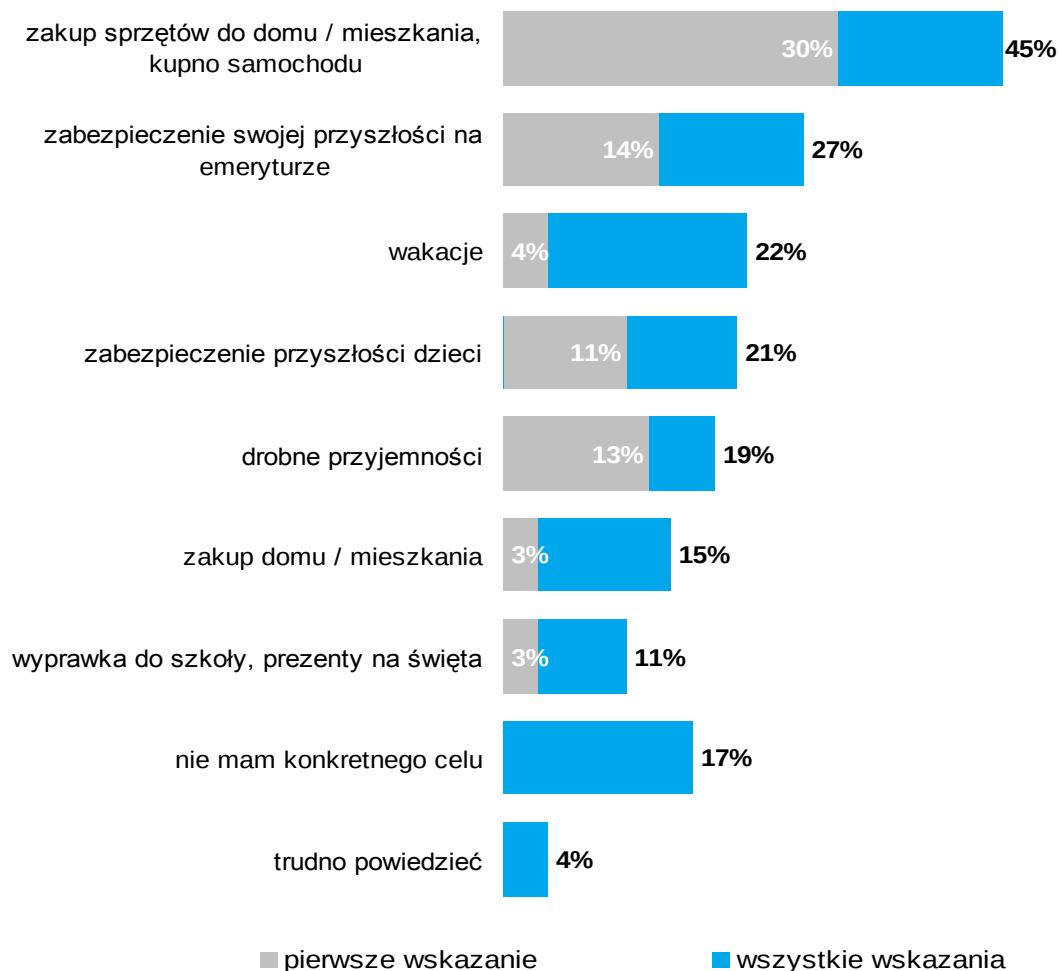
Od 3 lat do 10 lat Powyżej 10 lat

Fundacja Kronenberga

citi handlowy

Cele inwestowania

? Dlaczego Pan(i) inwestuje pieniądze?

Głównym celem inwestowania podobnie jak oszczędzania jest zakup sprzętów do mieszkania bądź samochodu (45%). Jest to cel związany z **gromadzeniem majątku**. W tej kategorii również warto wskazać na zakup mieszkania (15%) – znacznie częściej wymieniany niż w przypadku celów oszczędzania.

Kolejne wskazania dotyczą celów o charakterze **długoterminowym** (zabezpieczenie swojej przyszłości na emeryturze – 27%, zabezpieczenie przyszłości dzieci – 21%).

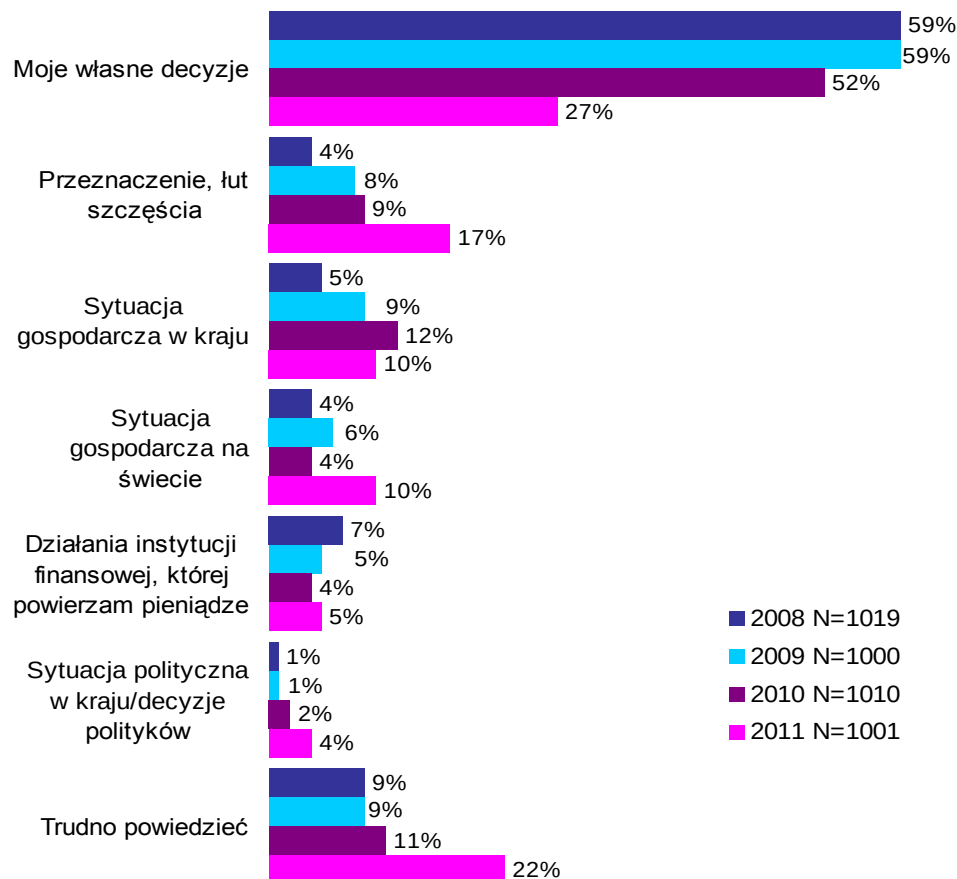
Przynajmniej co piąty Polak inwestuje z myślą o **wydatkach konsumpcyjnych** (wakacje – 22%, drobne przyjemności – 19%).

Brak konkretnego powodu jest wskazywany zdecydowanie rzadziej w przypadku inwestowania niż oszczędzania (17% vs. 22%). Jest to związane z planowym charakterem zjawiska i koniecznością założenia pewnego planu działania.

baza: osoby inwestujące. N=114;
Pytanie zadawane od 2011 roku

Powodzenie w inwestowaniu

? Od czego w największym stopniu zależy Pana(i) powodzenie w oszczędzaniu/inwestowaniu?

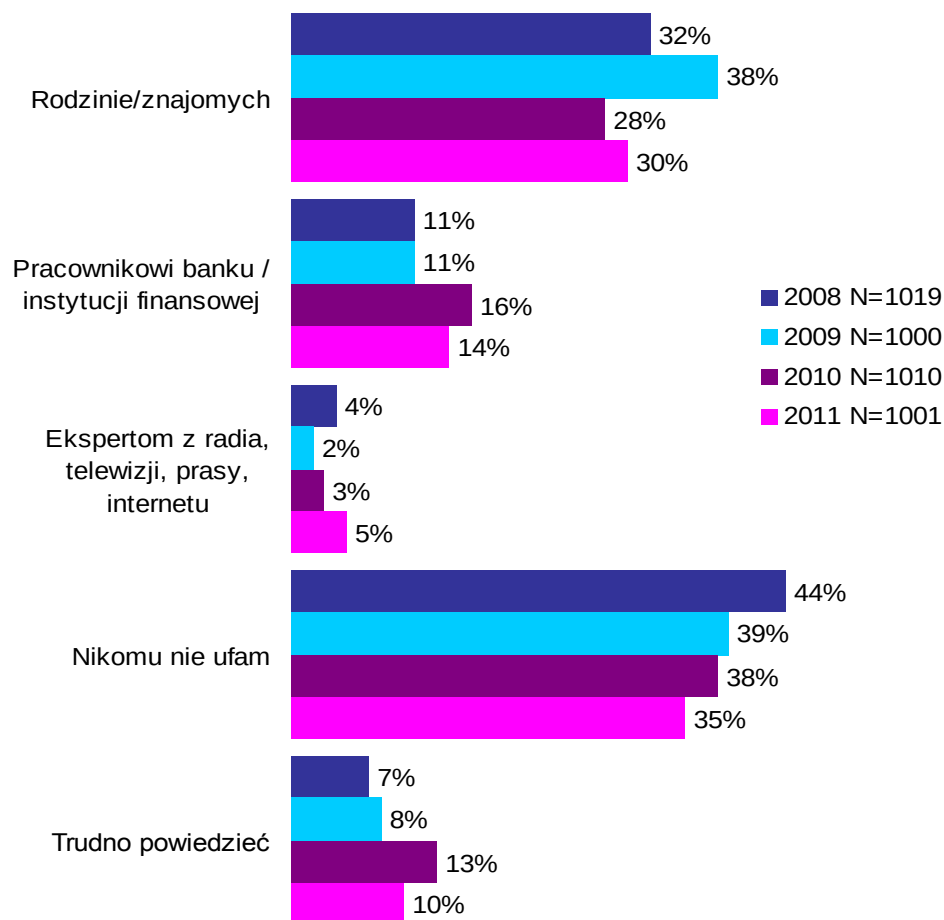
Polacy uważają, że powodzenie inwestowaniu uzależnione jest głównie od ich **własnych decyzji** (27% vs 52% w roku poprzednim, kiedy pytano o powodzenie w oszczędzaniu). Na własnych decyzjach częściej polegają: osoby o wysokich dochodach w gospodarstwie domowym (powyżej 4000 PLN). Powodzenie w inwestowaniu, bardziej od powodzenia w oszczędzaniu zależy od **przeznaczenia** (17% vs 9% w roku poprzednim). Zdaniem Polaków duże znaczenie ma również **sytuacja gospodarcza** w kraju i na świecie (po 10%). Niższy poziom wiary we własną sprawczość przy istotnej roli czynnika losowego (przeznaczenie, łut szczęścia) stanowi pokłosie obecnej sytuacji gospodarczej (sytuacja w Grecji i niepewna sytuacja na giełdzie). Warto również zauważyć, że temat inwestowania jest **odległy** dla części badanych, o czym świadczy odsetek odpowiedzi 'trudno powiedzieć'..

baza: wszyscy badani. Pytanie zmodyfikowane w 2011 roku (poprzednio pytano o powodzenie w oszczędzaniu)

Zaufanie w oszczędzaniu i inwestowaniu

Komu najbardziej Pan(i) ufa w kwestiach związanych z inwestowaniem i oszczędzaniem?

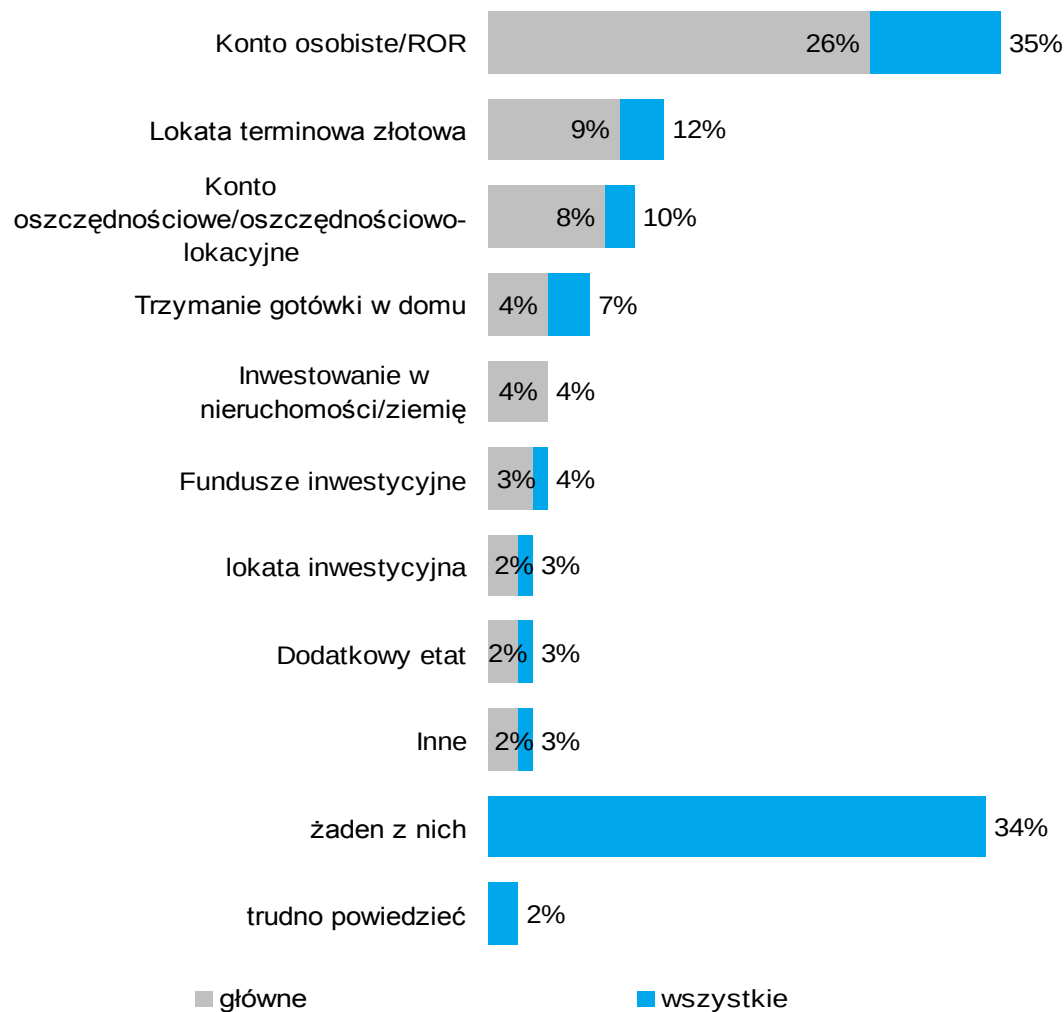

Wyniki dotyczące źródeł informacji o sposobach oszczędzania znajdują potwierdzenie w tym, komu Polacy ufają w kwestiach oszczędzania. Najczęściej zaufaniem obdarzamy **rodzinę, znajomych** (wzrost z 28% do 30%), nieco rzadziej pracowników banku lub instytucji finansowej (spadek z 16% do 14%). Nadal znaczący odsetek osób deklaruje jednak, że **nie ufa nikomu** (35% w porównaniu do 38% w roku poprzednim). Relatywnie częściej są to osoby starsze oraz przedstawiciele gospodarstw domowych o niższych dochodach, a także osoby, które inwestują/oszczędzają na emeryturę i nie ulegają zachciankom.

Sposoby oszczędzania i inwestowania

Z których z poniższych sposobów oszczędzania lub inwestowania Pan(i) obecnie korzysta?

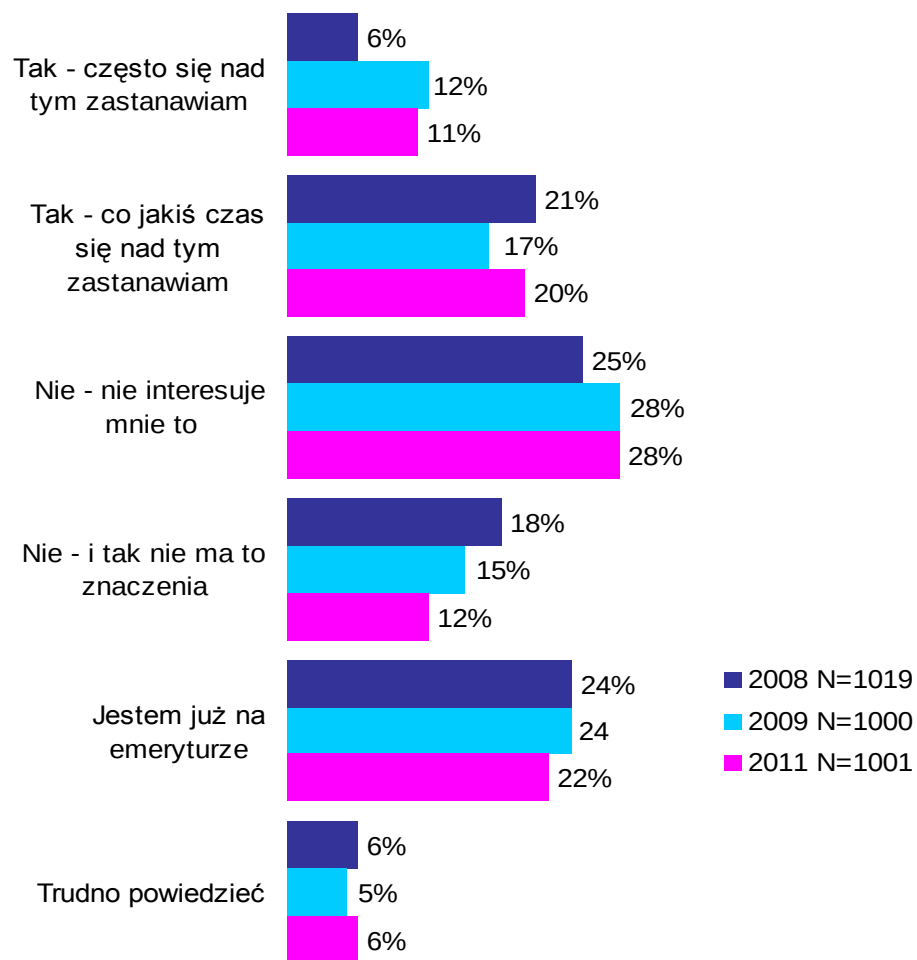
Polacy celem oszczędzania lub inwestowania najczęściej korzystają z **podstawowych produktów bankowych** takich jak konto osobiste (35%), lokata terminowa (12%), konto oszczędnościowe (10%). Niepokojące może być to, że **trzymanie gotówki w domu** jest dość popularnym sposobem oszczędzania (7%). Preferują go częściej osoby starsze powyżej 60 roku życia.

baza: osoby oszczędzające / inwestujące; N=507

Pytanie zadawane od 2011 roku

Oszczędzanie na emeryturę deklaratywnie

? Czy Pan(i) zastanawia się w jaki sposób zwiększyć swoją emeryturę w przyszłości?

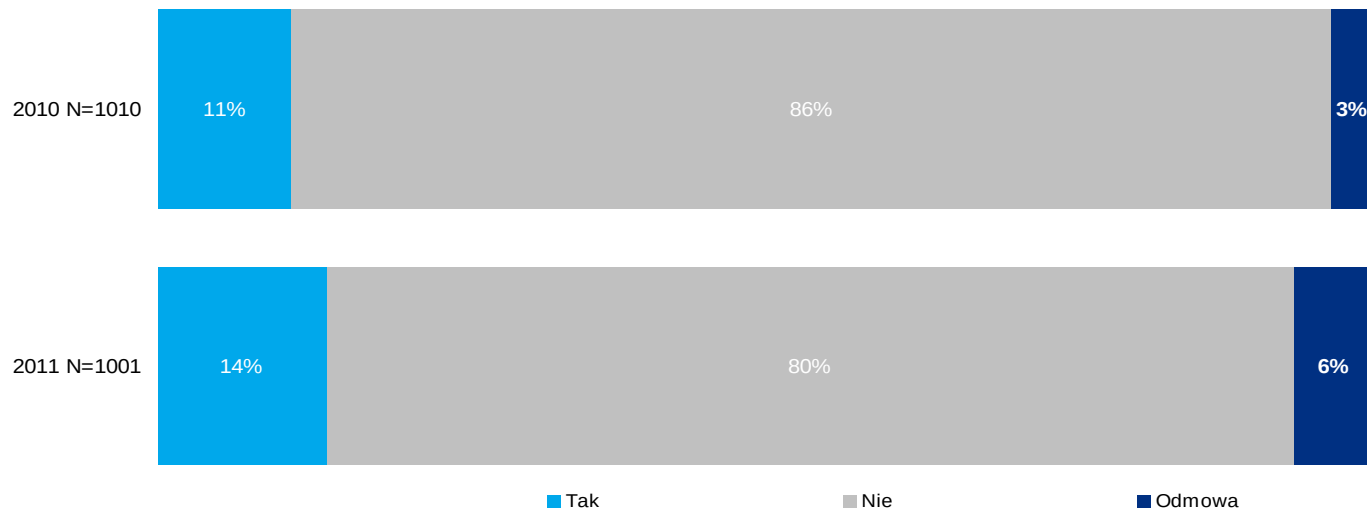

Prawie jedna trzecia Polaków (31%) deklaruje, że **zastanawia się nad zwiększeniem swojej emerytury w przyszłości**. Relatywnie częściej są to osoby poniżej 60 roku życia, przedstawiciele gospodarstw domowych o dochodach powyżej 2500 PLN, lepiej wykształcone.

Oszczędzanie na emeryturę faktycznie

Czy oszczędza Pan(i) na emeryturę?

baza: wszyscy badani.
Zmodyfikowana treść pytania w 2011

Oszczędzanie na emeryturę deklaruje obecnie nieco większy odsetek osób niż w roku poprzednim (14% w porównaniu do 10%).
Relatywnie częściej są to osoby z wykształceniem wyższym, przedstawiciele gospodarstw domowych o dochodach powyżej 4000 PLN

Zarządzanie pieniędzmi - podsumowanie

❑ ZARZĄDZANIE PIENIĘDZMI

- ❑ Na poziomie deklaratywnym rozrzutność nie leży w naturze Polaków. **Wolą planować wydatki** i nie poddawać się impulsom chwili, szczególnie jeśli chodzi o te związane ze świętami, imprezami okolicznościowymi czy urodzinami.
- ❑ Spowolnienie gospodarcze nauczyło też Polaków kontrolowania wydatków. Jedynie co siódmy Polak tego nie robi, natomiast **co trzeci kontroluje nawet najdrobniejsze wydatki takie jak żywność i wydatki**.
- ❑ Profil Polaka, który zarządza z wyprzedzeniem większymi wydatkami i kontroluje te bieżące to:
 - kobieta o wysokim dochodzie rodziny, ale umiarkowanym własnym dochodzie
 - w grupie wiekowej 31-45 lat
- ❑ Taka postawa wynika z fazy cyklu życia – są to osoby, które założyły już rodzinę i mają dzieci, wobec czego są zmuszone do racjonalnego gospodarowania pieniędzmi. Warto też zauważyć, że kobiety o wspomnianych wcześniej charakterystykach (wysoki dochód rodzinny, umiarkowany dochód własny) odpowiadają za bieżące wydatki gospodarstwa domowego.
- ❑ Gdyby sytuacja gospodarstwa domowego uległa pogorszeniu **Polacy zrezygnowaliby w pierwszej kolejności ze sportu i rekreacji oraz zaczęliby oszczędzać na ubraniach i odzieży**. W porównaniu do poprzednich lat maleje odsetek tych, którzy nie zrezygnowaliby z niczego. Sytuacja ta może wynikać z obecnych doniesień prasowych o nadchodzącej drugiej fali kryzysu (Polacy zaczęli weryfikować swoje budżety pod kątem ewentualnych oszczędności).

ZADŁUŻANIE SIĘ

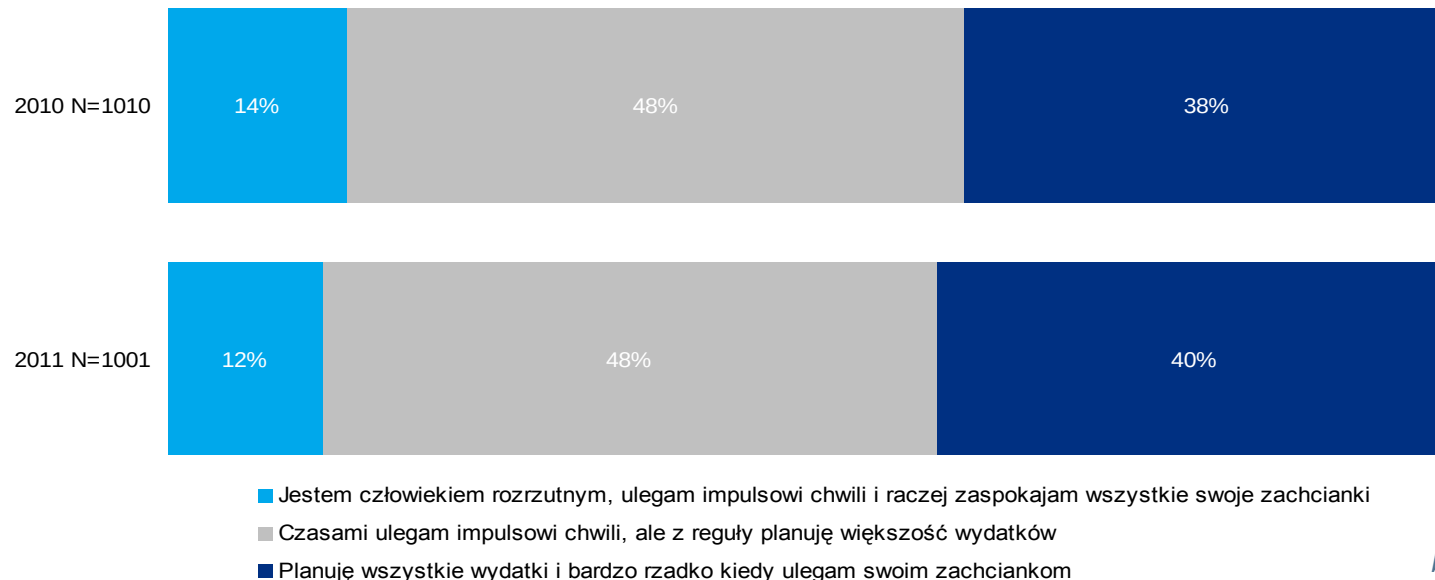
- ❑ Ostrożne zarządzanie pieniędzmi (planowanie i kontrola) może wynikać również z posiadanych kredytów. Ponad **jedną piątą posiada obecnie kredyt** ratalny, gotówkowy lub konsumpcyjny. W porównaniu do poprzedniego roku można zaobserwować niewielki wzrost odsetka tych, którzy posiadają dwa lub więcej takich produktów (z 32% do 36%).
- ❑ Pozytywnym zjawiskiem jest **spadająca liczba osób posiadających aktualnie problemy z regularną spłatą zobowiązań finansowych**, ale nadal problemem pozostają „stare długi”, które się kumulują.

Zarządzanie pieniędzmi

Które z określeń najbardziej do Pana(i) pasuje?

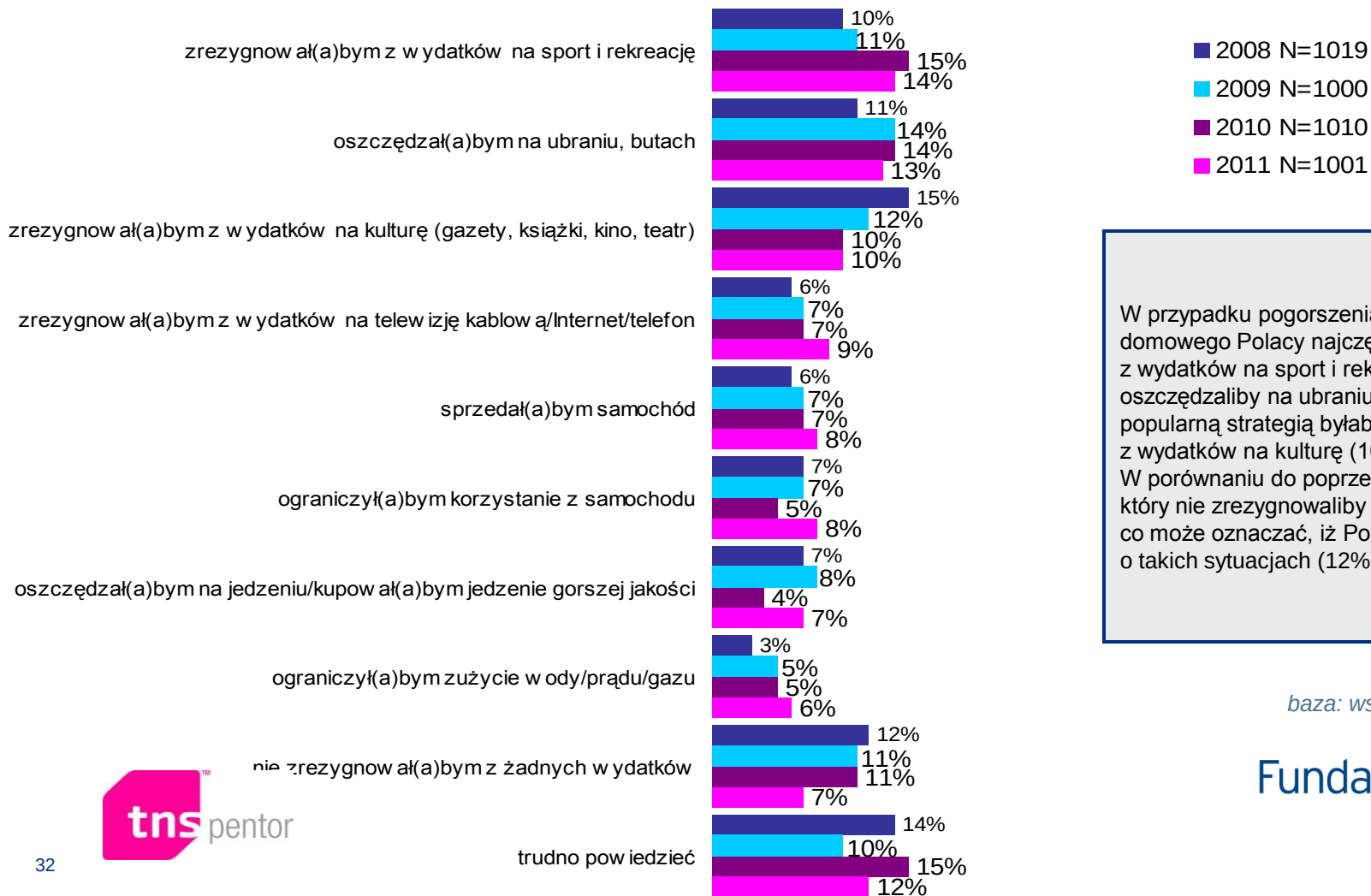
baza: wszyscy badani

Blisko połowa badanych przyznaje, że z reguły planuje większość wydatków, choć czasami ulega impulsowi chwili (48%). Sporą grupę stanowią również ci, którzy planują wszystkie wydatki i bardzo rzadko ulegają zachciankom (38%). Pierwsi z nich to relatywnie częściej osoby z co najmniej średnim wykształceniem, o dochodach gospodarstwa domowego powyżej 2500 zł. Reprezentantami drugiej grupy są relatywnie częściej osoby starsze- powyżej 60. roku życia, o najniższych dochodach gospodarstwa domowego i z wykształceniem podstawowym. Ponad jedna dziesiąta deklaruje, że są rozrzutni i zaspokajają swoje zachcianki ulegając nieraz impulsowi chwili (12%) – częściej są to osoby młode, o dochodach powyżej 4000 zł, studenci, a także mieszkańcy Warszawy.

Konieczność rezygnacji z wydatków

Proszę sobie wyobrazić, że sytuacja w Pana(i) gospodarstwie domowym uległa pogorszeniu, tak że musiał(a)by Pan(i) zrezygnować z niektórych stałych wydatków. Proszę wskazać z czego zrezygnował(a)by Pan(i) w pierwszej kolejności.

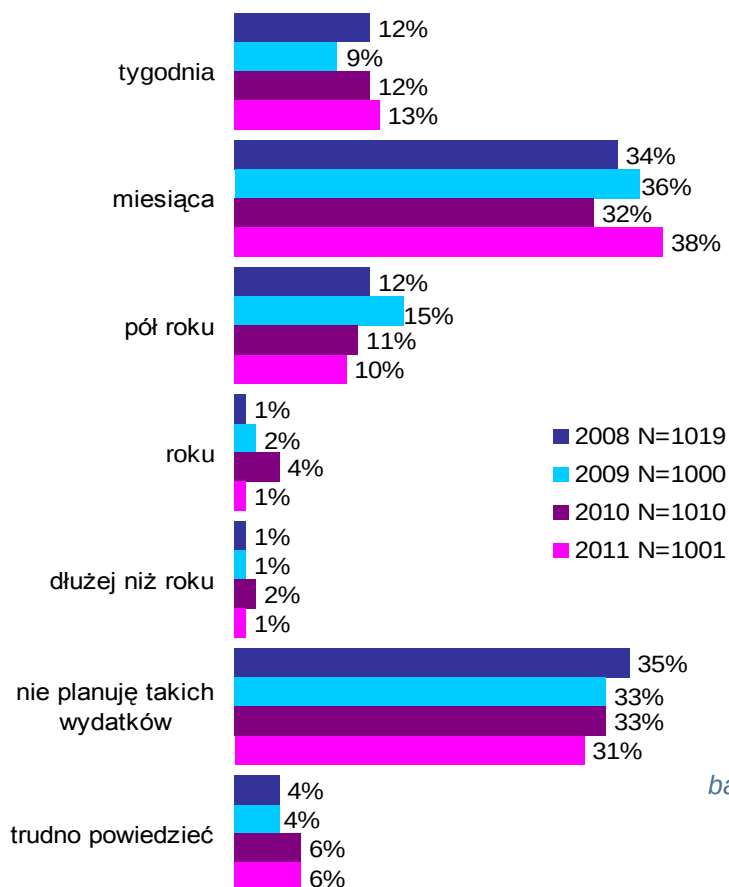
W przypadku pogorszenia się sytuacji gospodarstwa domowego Polacy najczęściej zrezygnowaliby z wydatków na sport i rekreację (14%) oraz oszczędzaliby na ubraniu i butach (13%). Poza tym popularną strategią byłaby również rezygnacja z wydatków na kulturę (10%). W porównaniu do poprzednich lat spada odsetek tych, którzy nie zrezygnowaliby z żadnych wydatków, co może oznaczać, iż Polacy coraz częściej myślą o takich sytuacjach (12% vs 15% w roku poprzednim).

baza: wszyscy badani

Planowanie i kontrolowanie wydatków

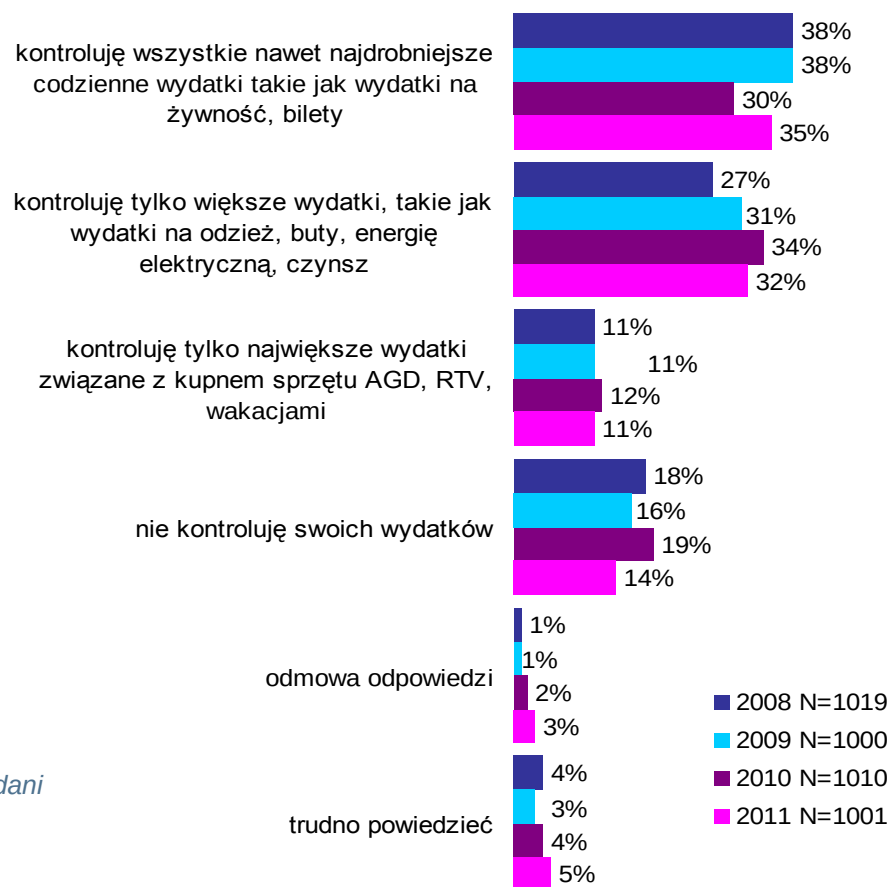
Z jakim wyprzedzeniem zwykle planuje Pan(i) swoje większe wydatki, czyli wydatki związane ze świętami, urodzinami, imprezami okolicznościowymi?

baza: wszyscy badani

Proszę powiedzieć, które z poniższych stwierdzeń opisujących zwyczaje związane z kontrolowaniem wydatków najlepiej Pana(ia) opisuje.

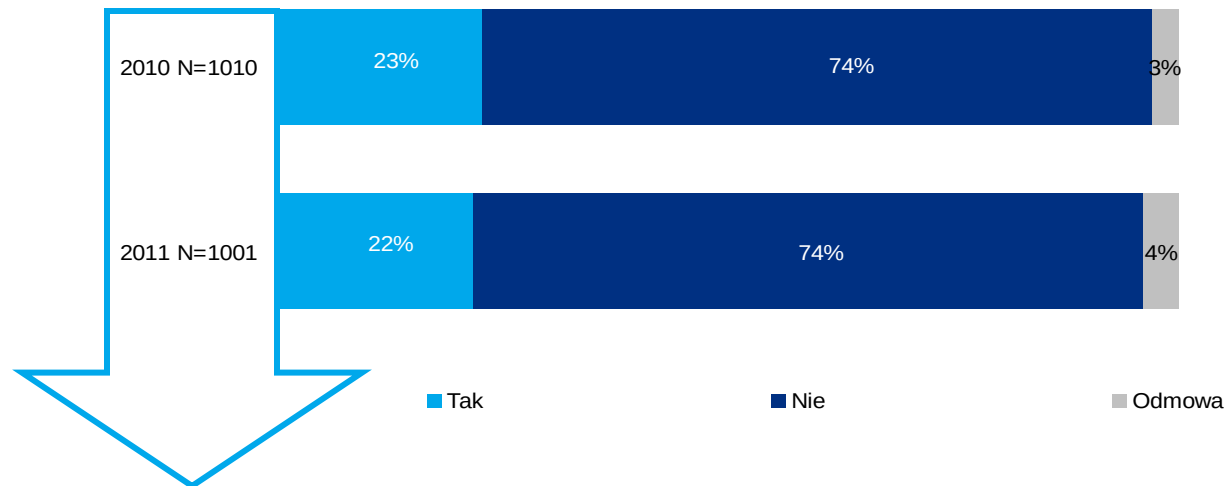
Fundacja Kronenberga

citi handlowy

Splata kredytów

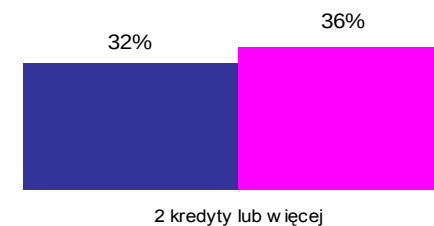
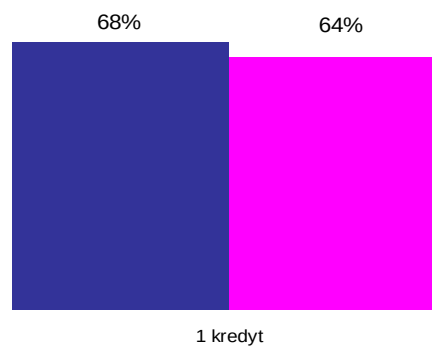
Czy aktualnie spłaca Pan(i) jakiegokolwiek kredyty ratalne, gotówkowe lub konsumpcyjne?

Ile ma Pan(i) kredytów?

■ 2010 N=230 ■ 2011 N=222

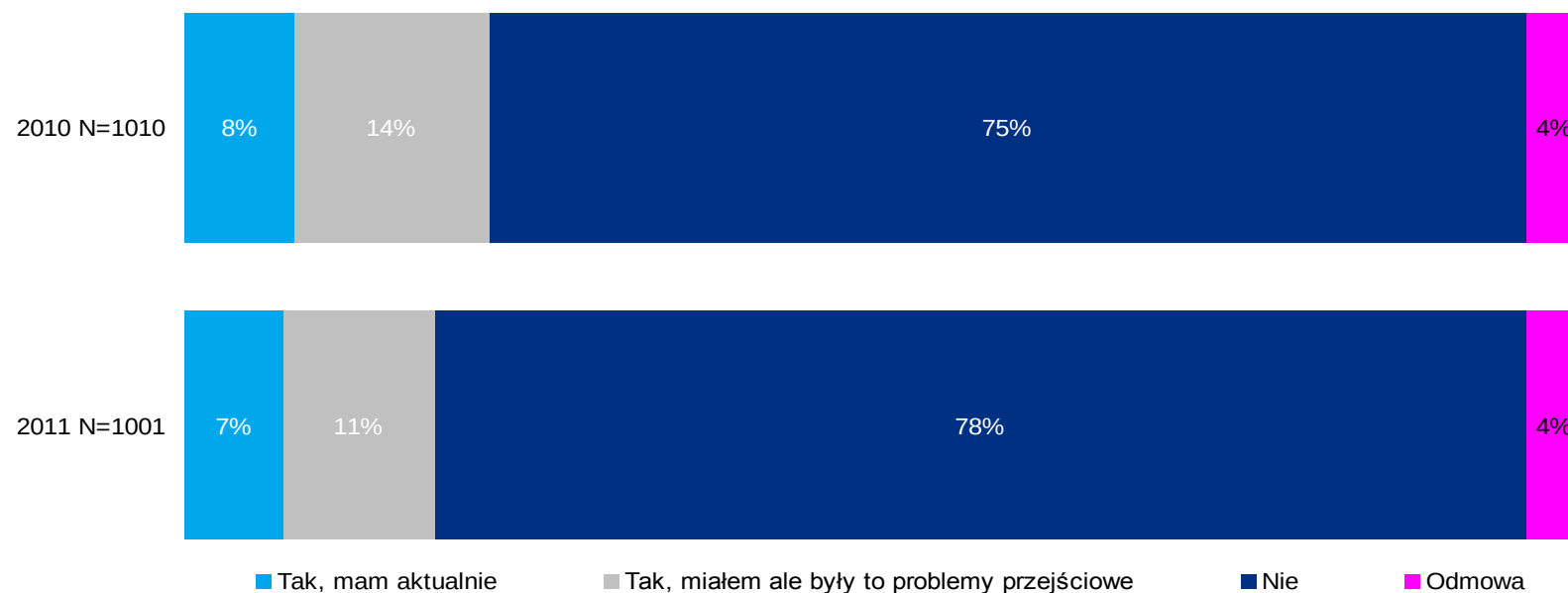
baza: spłacający kredyty

Problemy ze spłatą kredytów

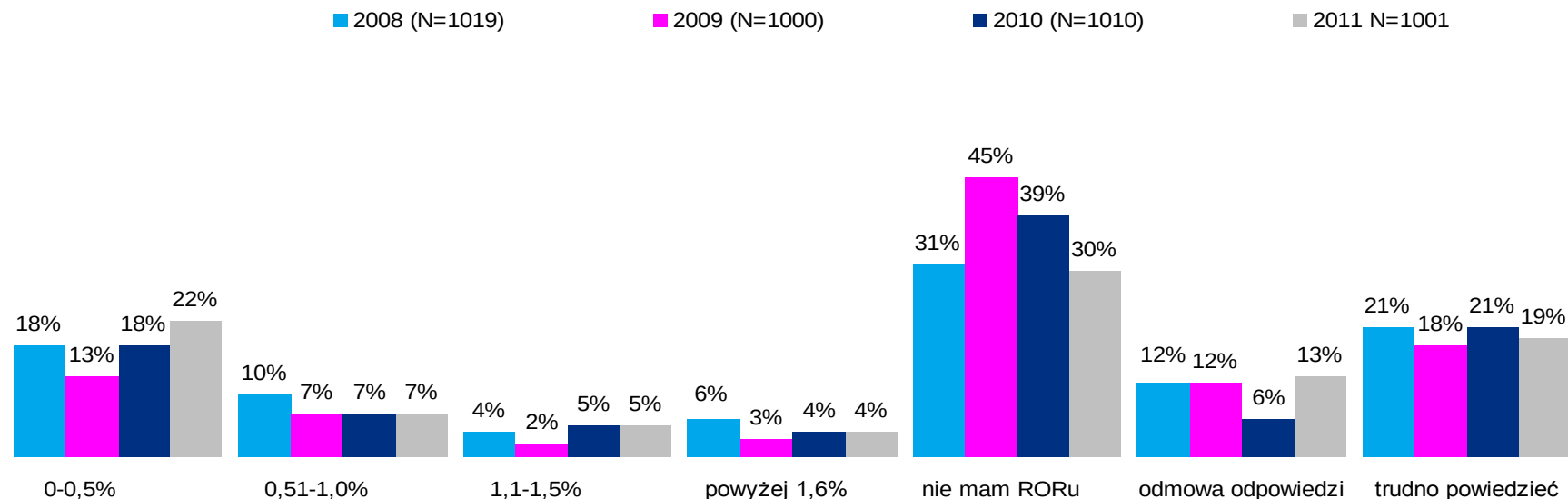
Czy miał(a) Pan(i) kiedykolwiek lub ma aktualnie problemy z regularną spłatą swoich zobowiązań finansowych?

baza: wszyscy badani

Oprocentowanie ROR

? Jak jest oprocentowanie Pana(i) konta osobistego/RORu?

baza: wszyscy badani

Pozytywnym zjawiskiem jest to, że po roku 2009 systematycznie spada odsetek osób deklarujących, że nie posiada ROR-u. Najczęściej Polacy przyznają, że mają konto oprocentowane w granicach 0-0,5%.

Blisko jedna piąta (19%) natomiast nie jest w stanie określić jakie jest oprocentowanie ich konta osobistego. W porównaniu do poprzedniego roku wzrósł odsetek odmów (z 6% w 2010 do 13% w 2011) na pytanie odnośnie oprocentowania konta osobistego/ROR, które mogą oznaczać nie tylko niechęć do udzielenia odpowiedzi o wysokości oprocentowania, ale również brak wiedzy o swoim koncie czy nawet brak posiadania takiego produktu bankowego.

Skłonność do podejmowania ryzyka - Podsumowanie

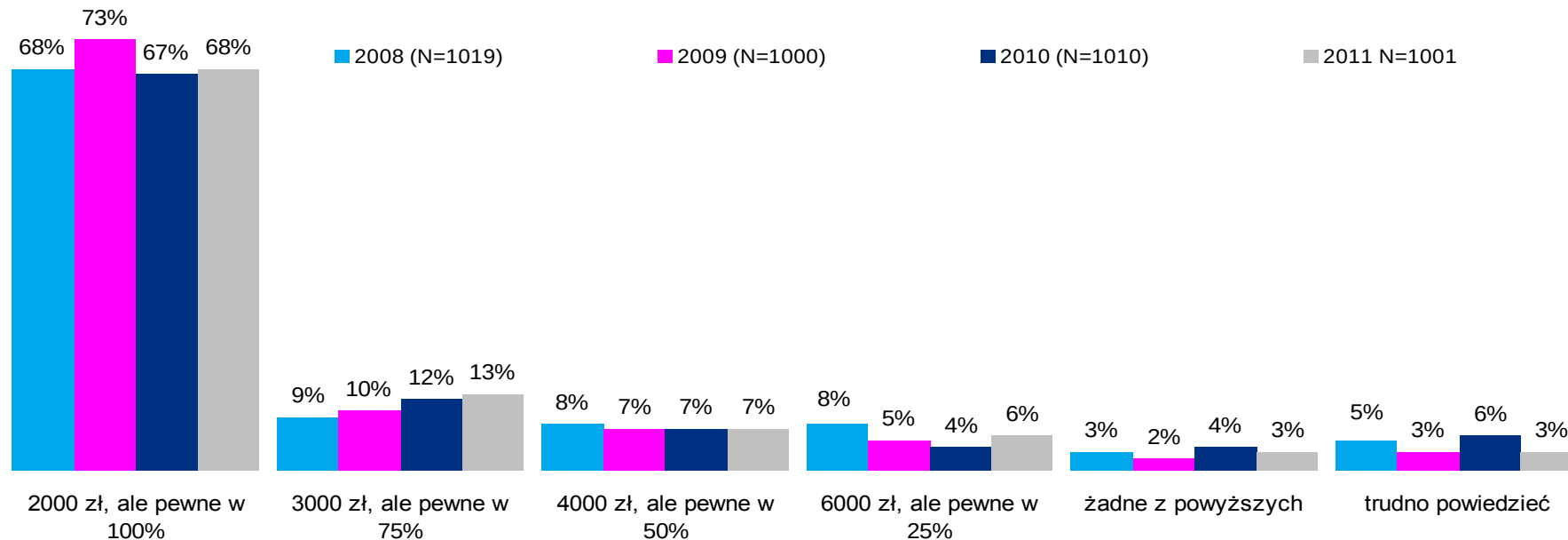
SKŁONNOŚĆ DO RYZYKA

- ❑ Kluczowym elementem w procesie inwestowania środków jest skłonność do ryzyka jaką przejawiają decydenci. Im **mniej** awersja do ryzyka tym **wiekszy** poziom środków jest lokowany w instrumentach, które mogą przynieść spory zysk, ale też nierzadko stratę. Podejmowanie decyzji o inwestycjach jak również sama skłonność do ryzyka jest w znacznym stopniu **determinowana** sytuacją gospodarczą w kraju i na świecie. Zatem w obliczu spowolnienia gospodarczego wzrasta ostrożność i chęć zapewnienia sobie pewnego choć niższego zysku. Dodatkowo nie można pominąć aspektu związanego z tym, że Polacy są dopiero w fazie uczenia się inwestowania.
- ❑ W związku z powyższym oczywistym wydaje się to, że Polacy najchętniej w przypadku możliwości otrzymania nagrody **wyberaliby te o najniższej wysokości, ale obarczone najmniejszym ryzykiem** (2000 zł, ale pewne w 100% - 68%). Postawa ta wynika również z niskiego poziomu zamożności naszego społeczeństwa.
- ❑ Ostrożność, a także niska znajomość mechanizmów inwestowania potwierdza się w tym, że Polacy w obliczu **strat** nie czekają na ich odrobienie tylko raczej wolą zrezygnować z inwestycji w obawie przed dalszą stratą (odpowiedzi 1-2 na skali 6 stopniowej -33% vs 5-6 – 18%), a także preferują niski, ale pewny zysk (odpowiedzi 1-2 na skali sześciostopniowej – 50%). Ponadto nie są jeszcze zdecydowani czy lepiej lokować środki w jednym produkcie czy zdywersyfikować portfel (odpowiedzi 3-4 na skali sześciostopniowej - 52%).

Tolerancja ryzyka

? Załóżmy, że może Pan(i) wygrać nagrodę. Co by Pan(i) wolał(a)?

baza: wszyscy badani

Bardziej skłonni ryzykować są ludzie młodzi z wyższym wykształceniem, mieszkańcy większych miast, o wysokich dochodach (powyżej 4000 zł w gospodarstwie domowym). Ponadto są to osoby, które łatwo ulegają zachciankom i impulsom chwili, które mają doświadczenie w inwestowaniu. Natomiast najbardziej ostrożne są kobiety, osoby starsze i najniższych dochodach rodziny.

Ryzyko a inwestowanie

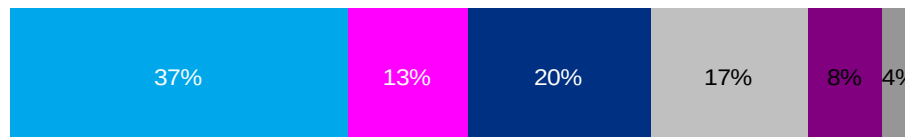
? Pokażę Panu(i) teraz listę opinii na temat inwestowania; proszę ocenić, na ile każde z tych stwierdzeń opisuje Pana(i) opinię. Proszę to ocenić przy pomocy 6-stopniowej skali, gdzie „1” oznacza, że Pana(i) opinię w pełni opisuje stwierdzenie po lewej stronie, zaś wskazanie oceny „6” oznacza, że stwierdzenie umieszczone po prawej stronie w pełni opisuje Pana(i) opinię. Oczywiście może Pan(i) wybrać każdą ocenę od „1” do „6”.

Jeśli moje inwestycje tracą na wartości nie ryzykuję dalej i REZYGNUJĘ z nich w OBAWIE PRZED DALSZĄ STRATĄ

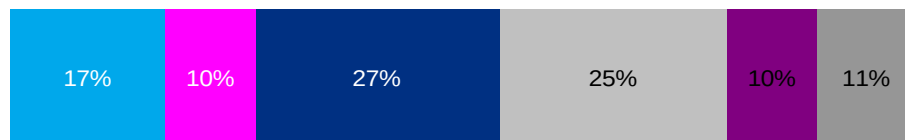
Jeśli moje inwestycje (np. lokaty, fundusze, akcje) tracą na wartości nie rezygnuję z nich, ale CZEKAM NA ODROBIENIE STRATY

Wolę NIŻSZY, ale PEWNY ZYSK

Lubię podejmować RYZYKO licząc na WYŻSZY ZYSK

Inwestując swoje środki wybieram jeden produkt finansowy i lokuję w nim wszystkie środki

Inwestując decyduję się na kilka produktów, dzieląc między nie posiadane środki

■ 1 ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 ■ 6

baza: wszyscy badani. Zmodyfikowana treść pytania w 2011

Jeśli inwestycje tracą na wartości Polacy są raczej skłonni zrezygnować z nich w obawie przed dalszą stratą, aniżeli czekać na odrobienie straty. Ponadto wolą niższy, ale pewny zysk. Taką postawę prezentują przede wszystkim osoby starsze, kobiety i osoby z niskimi dochodami. Jeśli chodzi o dywersyfikację posiadanych środków Polacy nie są zdecydowani, choć nieznacznie bardziej skłaniają się ku lokowaniu w jeden produkt finansowy.

dla

Fundacja Kronenberga

Warszawa, październik 2011